

HABERLER

Mayıs 2001, Sayı: 12

Editörden

Onuncu Genel Kurulumuzu yaptık. Bir sivil toplum kuruluşu için kısa sayılabilecek sürede, zorluklarla dolu bürokratik ve özellikle de ekonomik engelleri aşmada oldukça yol aldık. Artık hizmet verebileceğimiz 4 katlı bir evimiz ve burada araştırmacılar için 4 kişilik bir misafirhane, gelişmekte olan uzmanlık kütüphanesi, bilgisayar, faks, telefon gibi gerekli cihazlarımız bulunmaktadır. Ancak şüphesiz en önemli kazanç yapılanlara ve gelecek projelere destek veren dostlar kazanmış olmamızdır.

On yılda ikisi bilimsel seriden olmak üzere toplam 15 kitap yayımlanmış, bunlardan bir bölümü üçüncü baskısını yapmıştır. Çalışmalarımızı daha geniş kitlelere ulaştırmak amacıyla planladığımız WEB sayfamız, genç arkadaşımız Hasan Peker'in teknik danışmanlığında hızla gelişmektedir. Artık Haberler bültenini de www.eskicag.org adresindeki yerimizden izleyebilirsiniz.

Bültenin elinizdeki 12 sayısında baş makale olarak, Hermann Genz'in Orta Anadolu Demir Çağı konusundaki yeni bulguları sorgulayan ve "Karanlık Çağ" deyimini eskide bırakacak olan "Boğazköy'ün Erken Demir Çağı" konulu yazısını sunuyoruz. Yeni yayınlar ve kitap tanıtımları, kongre-sempozyum-sergi haberleri ile kazı ve araştırma raporları yine önemli yer tutuyor.

İlk kez bu sayıda, yurtdışında gerçekleştirilen bir arkeolojik çalışmanın raporu da yer almaktadır: Kuzey Suriye'deki Tell Knedig Höyüğü'nde yapılan kazıları muhabir üyemiz Lutz Martin'in kaleminden veriyoruz. Kazı ve araştırmalar yanında Milet kentinin Tunç Çağı tabakaları konusundaki kısa özeti, bir konferans metninden ve Taşucu'ndaki bir mağaranın başına gelenleri gözlem raporundan duyurmaktayız.

Enstitü yayınları arasına, keyifle okunacağına inandığımız, İnci Delemen'in *Antik Dönemde Beslenme* adlı çalışması da katıldı. Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü'nün de katkıda bulunduğu *Kilikia: Mekânlar ve Yerel Güçler: Uluslararası Yuvarlak Masa Toplantısı*'nin bildirileri de yayımlanmıştır.

Bültenin basım giderleri yine Sayın Bülent Akbaş tarafından karşılandı. Artvin/Hopa'dan bizi destekleyen sevgili dostumuza, Enstitü'ye katkılarından dolayı Garanti Leasing'e, haritamızı hazırlayan meslektaşımız Erkan Konyar'a ve yardımcıları için Ali Akkaya'ya teşekkür ederiz.

Kemalettin Köroğlu

Boğazköy'ün Erken Demir Çağı

Hermann Genz

Birkaç yıl öncesine kadar, Orta Anadolu'da Hitit İmparatorluğu'nun yıkılışından sonraki yüzyıllara tarihlenen yerleşimlere ait arkeolojik bulgular eksikti. Kesin tarihlenebilir buluntular ancak M.Ö. 8. yy'dan itibaren mevcuttu. Yeni kazılarla Gordion, Kaman/Kalehöyük, Boğazköy ve başka merkezlerden, M.Ö. 12. ile 9. yy'lar arasına tarihlenen, şimdiye kadar pek bilinmeyen ve "Karanlık Çağ" olarak tanımlanan döneme ait buluntular ortaya çıkarılmıştır.

Dr. Jürgen Seeher tarafından 1994 ile 1998 yılları arasında Boğazköy/Hattuša-Büyükkaya'da gerçekleştirilen kazı çalışmalarında Kalkolitik, Erken, Orta ve Geç Bronz Çağı'na ait tabakaların yanı sıra, Demir Çağı'na ait bir yerleşme de ortaya çıkarılmıştır. Buradaki buluntularla Boğazköy için ilk defa Erken Demir Çağı'na (M.Ö. 12-10 yy.) ait kesin bir yerleşme belgelenmiştir. Ortadaki düzlükte, Geç İmparatorluk Dönemi'ne ait 8 ve 9 no'lu silo çukurlarından dolayı oluşan oyuklarda, Erken Demir Çağı'na tarihlenen ve birbirini takip eden üç tabaka bulunmuştur. Bu stratigrafik sıra, Demir Çağı'nı Erken, Orta ve Geç evre olarak ayırmamızın temelini oluşturmaktadır. Erken Demir Çağı'na ait tabakaların altında, Geç İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen (M.Ö. 13 yy) silo çukurları yer almaktadırlar. Yukarıya doğru ise aynı tabakalar Orta Demir Çağı (M.Ö. 9.-8. yy) yapıları ile mühürlenmektedir. Az sayıda mimari kalıntı, ahşap ve hasır örgü duvarları olan binalara ait olmalıdır.

Demir Çağı'nın erken evresine ait çanak çömlekler genellikle basit formlar göstermektedir. Bezemeler neredeyse hiç belgelenmemiştir. Kapların büyük bir bölümü elde yapılmış, yaklaşık %25 kadarı ise çarkta üretilmiştir. Çark kullanımının devam etmesi ve kâse ile boyunsuz çanak çömleklerin formları Hitit geleneğine işaret etmektedir. Çarkta yapılmış benzer kaplar, İmparatorluk Dönemi'nde iyi belgelenmiştir. Bu benzerliklere rağmen, İmparatorluk Dönemi ile Erken Demir Çağı'nın erken evre çanak çömlekleri arasında farklılıklar da gözlenmektedir. İmparatorluk Dönemi'nin zemini kil renginde olan mallarında yüzey genellikle işlenmemişken, neredeyse tüm Erken Demir Çağı kapları, az çok itinalı bir perdah göster-

mektedirler. Bununla birlikte, el yapımı az pişmiş, yüzeyleri koyu kahverengi ile siyah arasında değişen tonlarda olan ve %75'lik bir oran ile çoğunluğu oluşturan çanak çömlek yenidir.

Erken Demir Çağı'nın, orta ve geç evresine ait çanak çömlekler arasındaki fark oldukça azdır. Hitit gelenekleri kaybolsa da, erken evre çanak çömleğinin organik bir devamı olduğu kesindir. Çark yapımı çanak çömlek de artık oldukça az görülmektedir.

Daha basit olan kap formlarının çoğu gibi, erken evrenin malları, belirgin farklılık olmaksızın, orta ve geç evrede devam etmektedir. Bunların yanı sıra yeni tipler de ortaya çıkmaktadır. Kâselerde ve kapalı kaplarda ortaya çıkan façetalı ağız kenarları karakteristiktir. Bu façetalı ağız kenarlarına sıkça oksidasyon ile fırınlanmış, krem renginden kırmızıya ve hatta kahverengiye kadar değişen, kırmızı boyalı bir kombinasyon ile rastlanmaktadır. Boyama; çizgi grupları, zigzaglar ve -en karakteristiği- noktalar ile doldurulmuş üçgenler gibi tamamen geometrik motiflerden ibarettir (Resim).

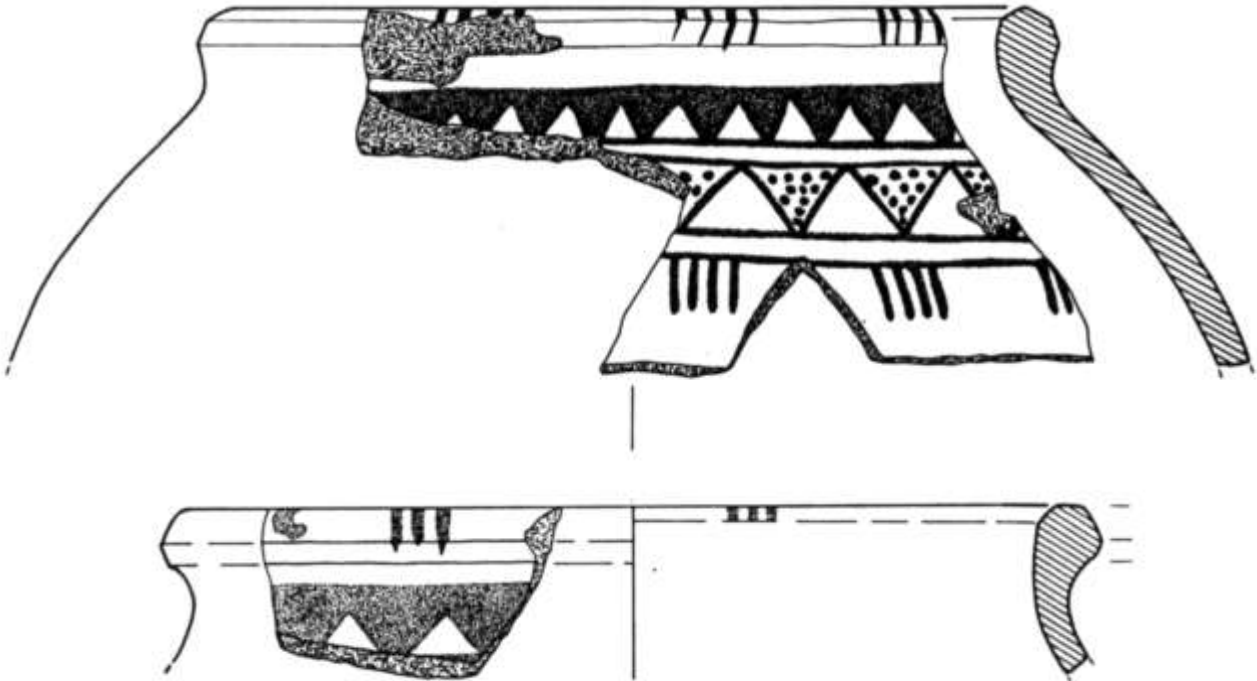
Büyükkaya'dan elde edilen C₁₄ verileri, Demir Çağı yerleşmesinin kesine yakın bir şekilde tarihlendirilmesine imkan vermektedir. Erken Demir Çağı kontekstlerinden yedi veri, M.Ö. 12.-10. yy arasında yer almaktadır. Erken Demir Çağı'nın erken evresine ait çanak çömleklerde belirgin olarak görülen Hitit gelenekleri, bu dönemin İmparatorluğun yok oluşundan hemen sonraya; yani M.Ö. 12. yy'ın ilk yarısına tarihlendirilebileceğini göstermektedir.

Erken Demir Çağı'nın erken evresine ait çanak çömlekler için Orta Anadolu'dan başka örnekler bilin-

memektedir. Buna karşın Büyükkaya'nın Orta ve Geç evre çanak çömleğinin paralelleri, yine Boğazköy'de Yukarı Kent'in 7 no'lu tapınağında ve ayrıca Alaca Höyük, Eskiyapar ve Çadır Höyük'te bulunmaktadır. Bu, façetalı ağız kenarlı ve kırmızı boyamalı çanak çömlek geleneği, böylece Kızılırmak kavsinin merkezi ile sınırlı gibi görünmektedir. Buna rağmen Kaman/Kalehöyük ve Gordion Erken Demir Çağı çanak çömleği ile paralellikler mevcut değildir. Büyük bir coğrafi mekana yayılmış olan oldukça standardize Hitit çanak çömleğine karşın, Erken Demir Çağı'nda daha küçük sınırlara sahip çanak çömlek bölgeleri oluşmuş gibi görünmektedir.

Anadolu'nun Erken Demir Çağı çanak çömleği, her zaman Troya VIIB'deki "Buckelkeramik"e gönderme yapılarak, Balkan etkili olarak nitelendirilmektedir. Yeni Büyükkaya Erken Demir Çağı buluntularının ayrıntılı ve karşılaştırmalı bir incelemesi, İç Anadolu'nun Demir Çağı çanak çömlek geleneğinin yabancı kökenli olmasına imkân vermemektedir. Bunun yerine İç Anadolu Erken ve Orta Bronz Çağı çanak çömleği ile şaşırtıcı paralellikler bulunmaktadır. Bu, hem kap formları için, hem de tek elemanlar ile bezeme motifleri için geçerlidir. Bahsedilen eski çanak çömlek geleneklerinin, Hitit bölgesi dışında mı -burada Pontus bölgesindeki Kaşka yerleşimlerini düşünmek gerekir- yoksa Hitit yönetim alanının içinde yer alan taşralı bölgelerde mi varlığını koruduğu sorusunu cevaplamak için yeni araştırmalara ihtiyaç vardır.

Almanca'dan çeviren: Metin Alparslan

Erken Demir Çağı'nın orta ve geç döneminden kırmızı boyalı çanak çömlekler

Yeni Yayınlar

- Akkaya, T., *Ortodoks İkonaları, Genel Bakış*, İstanbul 2000, Arkeoloji ve Sanat Y.
- Alp, S., *Hititler Çağında Anadolu: Çiviyazılı ve hiyeroglif yazılı kaynaklar*, İstanbul 2001, Tübitak Y.
- Artun, E.-M. S. Koz (Yayına Haz.), *Efsaneden Tarihe, Tarihten Bugüne Adana: Köprü Başı*, İstanbul 2000, Yapı Kredi Y.
- Aydın, S.-K. Emiroğlu, Ö. Özel, S. Ünsal, *Mardin: Aşiret-Cemaat-Devlet*, İstanbul 2000, Tarih Vakfı Y.
- Bilgi, Ö., *Protohistorik Çağ'da Orta Karadeniz Bölgesi Madencileri, Hind-Avrupalıların Anavatani Sorununa Yeni Bir Yaklaşım / Protohistoric Age, Metallurgists of the Central Black Sea Region, A New Perspective on the Question of the Indo-Europeans' Original Homeland*, İstanbul 2001, TASK (Tarih, Arkeoloji, Sanat ve Kültür Mirasını Koruma) Vakfı Y.
- Büyükkolancı, M., *St. Jean Hayatı ve Anıtı*, İstanbul 2000, Efes 2000 Vakfı Y.
- Canpolat, F. (Ed.), *Boğazköy'den Karatepe'ye Hititbilim ve Hitit Dünyasının Keşfi, From Boğazköy to Karatepe Hittitology and the Discovery of the Hittite World*, İstanbul 2001, Yapı Kredi Y.
- Dalby, A.- S. Grainger, *Antik Çağ Yemekleri ve Yemek Kültürü* (Çev. B. Avunç), İstanbul 2001, Homer Kitabevi.
- Delemen, İ., *Antik Dönemde Beslenme*, İstanbul 2001, Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Y.
- Dürüşken, Ç., *Antik Çağ'da Yaşamın ve Ölümün Bilinmezine Yolculuk, Romanın Gizem Dinleri*, İstanbul 2000, Arkeoloji ve Sanat Y.
- Efe, T., *The Salvage Excavations at Orman Fidanlığı A Chalcolithic Site in Inland Northwestern Anatolia*, İstanbul 2001, TASK Vakfı Y.
- Ertüzün, R.M., *Kapıdağ Yarımadası ve Çevresindeki Adalar, Tarih ve Arkeoloji Üzerinde Araştırmalar*, İstanbul 1998, Ozan Sanatevi.
- Eule, J.C., *Hellenistische Bürgerinnen aus Kleinasien Weibliche Gewandstatuen in ihrem antiken Kontext*, İstanbul 2001, TASK Vakfı Y.
- Friedrich, J., *Kayıp Yazılar ve Diller* (Çev. R. Tekoğlu), İstanbul 2000, Arkeoloji ve Sanat Y.
- Gurney, O. R., *Hititler*, İstanbul 2001, Dost Y.
- Jean, É., Ali M. Dinçol, S. Durugönül, *La Cilicie: Espaces et Pouvoirs Locaux (2e millénaire av. J.-C. - 4e siècle ap. J.-C.) Actes de la Table Ronde Internationale d'Istanbul, 2-5 novembre 1999/Kilikia: Mekanlar ve Yerel Güçler (M.Ö. 2. binyıl - M.S. 4. yüzyıl) Uluslararası Yuvarlak Masa Toplantısı Bildirileri, İstanbul, 2-5 Kasım 1999, İstanbul 2001, Institut Français d'Études Anatoliennes - Georges Dumézil Y.*
- Karpuz, H., *Arkeoloji, Sanat Tarihi ve El Sanatlarında Bilimsel Araştırma Teknikleri*, Konya 2001, S.Ü. Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Y.
- Kızılyaprak, Z. A. (Yayına Haz.) *Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar, Küreselleşme ve Yerelleşme*, İstanbul 2000, Tarih Vakfı Y.
- Kollektif, *I. Ulusal Taşınabilir Kültür Varlıkları Konservasyonu ve Restorasyonu Kolokyumu, 6-7 Mayıs 1999* Ankara, Ankara 2000, Ankara Üniversitesi Başkent Meslek Yüksek Okulu Y.
- Kölemenöğlu, S.S., *Ana Tanrıça Gerçeği*, İstanbul 2001, Arıkan Y.
- Kramer, S.N., *Sümerlerin Kurnaz Tanrısı Enki* (Çev. H. Koyukan), İstanbul 2000, Kabalıcı Y.
- Kretschmer, F., *Resimlerle Antik Roma'da Mimarlık ve Mühendislik* (Çev. Z.Z. İlkelen), İstanbul 2000, Arkeoloji ve Sanat Y.
- le Plongeon, A., *Mısırlıların Kökeni* (Çev. R. Ekiz), İstanbul 2001, Ege Meta Y.
- Levtchenko, M.V., *Bizans Tarihi: Kuruluşundan Yıkılışına Kadar* (Çev. M. Selen), İstanbul 1999, Özne Y.
- Memiş, E., *Eskiçağ Türkiye Tarihi*, Konya 2001³.
- Mutlu, B., *Mimarlık Tarihi Ders Notları I*, İstanbul 2001², Mimarlık Vakfı Enstitüsü Y.
- Müller-Winner, W., *İstanbul'un Tarihsel Topografyası, 17. Yüzyıl Başlarına Kadar Byzantion-Konstantinopolis-İstanbul* (Çev. Ü. Sayın), İstanbul 2001, Yapı Kredi Y.
- Nicol, D. M., *Bizans'ın Soylu Kadınları, on Porte, 1250-1500*, İstanbul 2001, Tarih Vakfı Yurt Y.
- Oğuz, M., *Malatya Tarihi ve Sosyoekonomik Durumu (M.Ö. 5500-M.S 1920)*, İstanbul 2000.
- Özdemir, Z.-A. Aru, *Bigadiç ve Çevresinde Bulunan Tarihi Eserler*, Ankara 2000, Bigadiç Kaymakamlığı Y.
- Özden, E.F. (Yayına Haz.), *Zeugma Yalnız, Değil Türkiye'de Barajlar ve Kültürel Miras*, İstanbul 2000, Tarih Vakfı Y.
- Özgünel, C.-O. Bingöl - V. İdil vd, *Gün Işığında Anadolu, Anatolia in Daylight, Cevdet Bayburtluoğlu için Yazılar, Essay in Honour of Cevdet Bayburtluoğlu*, İstanbul 2001, Homer Kitabevi.
- Publius Ovidius Naso, *Karadeniz'den Mektuplar*, (Çev. Ç. Dürüşken), İstanbul 1999, Yapı Kredi Y.
- Roth, L.M., *Mimarlığın Öyküsü* (Çev. E.Akça), İstanbul 2000, Kabalıcı Y.
- Saltuk, S., *Antik Çağda Hipodromlar Circuslar*, İstanbul 2001, Ege Y.
- Sözen, G., *Bulutların Altındaki Uygarlık Anadolu*, İstanbul 2001, İş Bankası Y.
- Şahin, N., *Zeus'un Anadolu Kültleri*, İstanbul 2001, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Y.
- Taylor, J., *İmparatorlukların Başkenti İstanbul, Gezginler İçin İznik-Bursa-Edirne Rehberi İle Birlikte* (Çev. İ. Türkoğlu), İstanbul 2001, Arkeoloji ve sanat Y.
- Tuna, N.-J. Öztürk-J. Velibeyoğlu (Ed), *İlisu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1999 Yılı Çalışmaları, Salvage Project of the Archaeological Heritage of the Ilisu and Carchemish Dam Reservoirs Activities in 1999* (Ankara 2001). ODTÜ TAÇDAM Y.
- Tuncer, M., *Tarihsel Çevre Koruma Politikaları*, Ankara 2000, Kültür Bakanlığı Y.
- Umar, B., *Ionia*, İstanbul 2001, İnkılap Y.
- Valbelle, D.-J.L. Huot-J.P.Thalmann, *Kentlerin Doğuşu* (Çev. A.B. Girgin), İstanbul 2000, İmge Y.

Birkaç Yeni Yayın

Şahinbaş Erginöz, G., *Hititlerde Anatomi ve Tıp, İstanbul, 1999, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları 4218/3, X+249 sayfa.*

M.Ö. II. binyılda Anadolu'da büyük bir medeniyet olarak gördüğümüz Hititlerde, farklı etnik kökenlere ait bir çok ögenin bir arada olduğunu görürüz. Kendini daha çok din, fal, büyü ve sanatta gösteren bu etkileşim, sağlık alanında da göze çarpmaktadır.

İkel toplumlarda doğanın insanoğluna verdiklerinin kaynağı kavranamadığı için, yaşamda karşılaşılan pek çok problem dinsel ve büyüsel işlemlerle çözümlenmeye çalışılmıştır. Hititlerde de durum çok farklı değildir; bazı hastalıkların tedavisinde büyüye başvurulmuş, düzenlenen ritüeller ile bugünkülerine benzer bazı yöntemlerle pek çok hastalık tedavi edilmeye çalışılmıştır.

Bu konu çerçevesinde hazırlanarak okuyucuya sunulmuş olan kitap, adından da anlaşılacağı gibi, Hititlerde anatomi ve Hitit tıbbı konulu iki ana başlık içermektedir. Hakkında tam bilgi sahibi olmadığımız Hitit tıbbının, özellikle fal ve büyü metinlerinden edinilen bilgiler yardımıyla öğrenilebileceği vurgulanmıştır. Ayrıca Mısır ve Mezopotamya kültürleri ile karşılaştırmalar yapılarak, Yunan öncesi Anadolu'sunun tıp bilimi konusundaki veriler sorgulanmıştır. Hititlerin anatomi bilgilerini öğrenebildiğimiz, yazarın tanımı ile; 'anatomi kitabı' niteliğinde bir tablet mevcut değildir ya da henüz ele geçmemiştir. Kitabın "İnsan vücudunu meydana getiren sistem ve organlardan Hititçe'de karşılığı bilinenler" bölümü, sistematik anatomi değerlendirmelerini içermektedir. Bu yayında tam anlamıyla modern sistematik anatomi, Hitit anatomisine uygulanmıştır. Alt başlıklarda incelenen sistemler ise şunlardır: "Hareket Sistemi", "Dolaşım ve Damar Sistemi", "Sindirim Sistemi", "Sinir Sistemi", "Duyu Organları", "Solunum Sistemi", "Üro-Genital Sistem" ve "Endokrin Sistemi". Bu sistemler ayrıca biraz daha açılarak; "Hareket Sistemi" başlığı altında "Kemik Sistemi", "Eklem Bilim" ve "Kas Bilim" şeklinde detaylı olarak ele alınmıştır. Burada incelenen vücut organları ile ilgili kelimelerin Hititçe ve Türkçe karşılıklarının yanı sıra, Latince, Osmanlıca, -eğer tespit edilmiş ise- Eski Yunanca, Luwice, Palaca, Hattice, Hurrice, Urartuca, Akkadca, Sümerce eşdeğerleri de verilmiştir. Kitapta ayrıca, ilgililer için büyük kolaylık sağlayan bir de Hititçe-Türkçe, Türkçe-Hititçe ve Hititçe-Almanca, Almanca-Hititçe anatomik sözlük bulunmaktadır. İnsan vücudunun organ ve kısımlarını göstermek amacıyla, Hitit anatomi bilgisi diyagramlar halinde (insan vücudu üzerinde) gösterilerek resmedilmeye çalışılmıştır.

Kitabın ikinci bölümünü oluşturan "Hitit Tıbbı" hastalıklar, bunların teşhis ve tedavileri ve hekimler hakkında bilgiler içermektedir. Bu bölümde "Kirlilik

ile İlgili Terimler" ve "Temizlik ile İlgili Terimler" başlıkları altında, kirliliğin dini bir anlam taşıdığı ve bu iki terim arasındaki farkı ayırt etmenin zorluğu üzerinde durulmuştur. Bunu açıklayabilmek için Hitit kanunları, majik ritüelleri ve bazı bayramları içeren metinlerden örnekler verilmiştir. Ayrıca "Pis Suların Yerleşmelerin Dışına Atılması", "Yağmur Sularının Dışarı Atılması", "Temiz Suların Temini", "Banyolar", "Tuvaletler", "Çöplerin Atılması" bölümleri ile Hititlerin hastalık meydana getirecek faktörleri çok iyi düşünüp bir takım önlemler aldıklarına yer verilmiştir. Burada Hititlerin yakalandıkları hastalıklardan bazıları, sistematik olarak ele alınmış ve bunlar metinlerden teşhis edilmeye çalışılmıştır. Örneğin; 'felç' anlamına gelen 'tinniša-' kelimesi ile ilgili olarak, Hitit kralı II. Murşili'nin dil felci geçirdiği ve bu hastalığa sebep olan tanrıyı bulup ona kurbanlar sunarak, hastalığının geçmesi için yaptırdığı bir ritüelden alıntılar yapılmıştır.

Kitapta ayrıca, Hititler tarafından belgelenmiş olan salgın hastalıklar, çocuk hastalıkları, yaralanmalar da ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Bu hastalıkların tedavileri için başvurulan yöntemler; "Majik ve Dini Tedavi", "Droglarla Tedavi" isimleri altında ele alınmış, ayrıca ilaçlar ve uygulamalardan sözedilmiştir. Bunlar, özellikle Eski Mısır ve Mezopotamya'daki tedavi yöntemleri ve günümüze ulaşan hekimlik bilgileri ile karşılaştırılmıştır. Mısır tıbbı hakkında bilgi edinmemizi sağlayan papirüsler de, pek çok hastalığın nasıl tedavi edilmesi gerektiği konusunda bilgiler içermektedir. Örneğin; 874 reçete ihtiva eden Ebers Papirüsü'nde tedavide başvurulacak ilaçların nasıl hazırlanacağı ve kullanılacağı anlatılmaktadır. Hititlerin çoğunlukla Mezopotamya'dan ithal edilen ilaç reçetelerini kullandıkları anlaşılmıştır.

Yayında ele alınan bir diğer bölüm de "Hitit Belgelerine Göre Doğum ve Hayatın Safhaları"dır. Burada metinlerde tespit edilmiş ve doğumda kullanılan malzemeler ve kazılarda ele geçen doğum ominaları ele alınmıştır.

Kitabın sonuç bölümünde, bu çalışma ile bir araya getirilen bulgular sayesinde Hititlerde anatomi ve tıp bilgisi genel bir bakış açısı ile değerlendirilmiş, bu bilginin hangi seviyede olduğu ve Eski Önasya tıbbi içerisindeki yeri üzerinde durulmuştur.

Meltem Doğan-Alparslan

Şahin, N., *Zeus'un Anadolu Kültleri, İstanbul 2001, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Monografi Dizisi 2, 253 sayfa.*

Birçok uygarlığa, dolayısıyla tanrı ve tanrıçaya ev sahipliği yapan Anadolu'da, Tanrıların Babası Zeus da kendine önemli bir yer edinmiştir. Nuran Şahin'in çalışması sayesinde, Anadolu'daki Zeus kültleri hakkında kapsamlı bir bilgi kaynağına sahibiz.

Kitap “Önsöz”, “Zeus’un Anadolu Epithetleri”, “Sonsöz” ve “Levhalar” olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Kısa bir önsözden sonra yazar Zeus’un Anadolu’daki kültlerinin kökenlerini, bulunan yazıtlar, antik kaynaklar ve diğer arkeolojik belgeler ile kısa ve öz biçimde liste halinde vermiştir. Kitaptaki epithet’ler 250’yi geçmektedir. Üzerlerinde nispeten geniş biçimde durulan Zeus kültleri şunlardır: Zeus Ahura Mazda: Adından da anlaşılacağı gibi, Zeus’un Pers tanrısı Ahura-Mazda ile özdeşleşmiş bir formudur. Pers dini Zoroastrianizm (Zerdüştlük) hakkında özet bilgi verilmiş ve bu kültün nüfuz ettiği bölgeler ve yazıtlardan elde edilen bilgiler verilmiştir.

Zeus Ammon: Bu kültü ünlü yapan olay, bildiğimiz gibi Büyük İskender’in Mısır’daki Ammon tapınağını ziyaretidir. Mısır tanrısı Ammon’un geçmişi hakkında bilgi verildikten sonra, Herodotos’un tanrı hakkında anlattıkları ve tanrı adına yapılan bayramlardan bahsedilmiş, Anadolu’da ise Lykia’da sikkeler aracılığı ile bu kültün tanındığı belirtilmiştir.

Zeus Karios: Mylasa’nın baş tanrısıdır. Burada Zeus’a adanmış üç büyük kutsal alan bulunmaktadır. Zeus Karios tapınağına Kariyalılar dışında sadece kardeş ulus olarak gördükleri Lydialılar ve Mysialılar kabul edilmekteydi. Kültün M.Ö. 5. yy’ın başında geniş bir alana yayıldığı anlaşılmaktadır, fakat M.Ö. 4. yy’da Zeus Labraundos kültü önem kazanmaya başlamıştır. Kült alanının yeri ise hala tartışma konusudur.

Zeus Labraundos: Anadolu Zeus kültlerinin arasında en tanınmışlarından biri kuşkusuz Zeus Labraundos’tur. Özellikle Batı Anadolu’da, Karia ve Lydia’da tapım gören Zeus, çift balta (labrys) ile betimlenmektedir. Labranda’da Zeus Labraundos’a adanmış bir tapınak bulunmaktaydı. Herodotos’un bahsettiği bu tapınak, büyük bir kutsal ormanın içinde yer almaktaydı.

Zeus Lykaios: Yunanistan’ın Arkadia bölgesinde Lykaon Dağı’ndan geldiği öne sürülen Zeus Lykaios kültünün kurucusu olarak Lykousura kentinin kurucusu Pelagos oğlu Lykaon gösterilmiştir. Bununla birlikte Zeus Lykaios’un Hellen öncesi döneme kadar gittiği, Hitit ya da Mısır-Fenike kökenli olduğu ileri sürülmektedir. Geleneğe göre Lykaon Zeus tarafında kurda çevrilmiştir, bu yüzden kültün totemizm ile ilişkisi olduğu düşünülmektedir. Zeus Lykaios şerefine Lykaia Bayramları yapılmaktaydı. Antik yazarlar bu bayramlarda insan kurbanı yapıldığından bahsetmektedir. Bunun dışında bayramda çeşitli atletizm yarışmaları düzenleniyordu.

Zeus Mithras: Zeus Ahura Mazda gibi Pers kökenli bir kült olan Zeus Mithras da, doğu ve batı inançlarının kaynaştığı bir kültü. Pers yazıtlarında Ahura Mazda ile birlikte anılan Mithra, temelde kırsal kesimin tanrısıdır ve hayvancılıkla ilişkilidir. Bilindiği

gibi, özellikle Roma Dönemi’nde taraftar bulan gizemli Mithras kültüründe boğalar kurban edilmekteydi. Bu törenlerin ve tanrının doğasına değinildikten sonra, Roma İmparatorluğu’nda Mithras kültüründen bahsedilmiş, Anadolu’da bu kültün yeri ve önemi üzerinde durulmuştur

Zeus Olympios: Tanrının en bilinen kültü Zeus Olympios’tur. Yüksek dağ, ulu dağ anlamına gelen Olympos adı, Yunanistan ve Anadolu’da birçok dağa verilmiştir. Anadolu’da Troas, Phrygia, Mysia, Bithynia ve Ionia’da Zeus Olympios’un tapım gördüğü anlaşılmaktadır. Tanrı adına yapılan bayramlara Olympia Bayramları adı verilmekteydi. Bu bayramların kökeninin Pelops mitosu ile ilişkili olduğu söylenmektedir. Bayramların Homeros öncesi dönemdeki cenaze oyunlarında geliştiği genelde kabul edilmektedir. Bayramlarda birçok atletizm yarışması düzenleniyordu. Bunlardan en ünlüsü Olimpia Kutsal Alanı’nda yapılan Olimpiyat Oyunlarıdır. Özellikle Roma İmparatorluk Dönemi’nde Phrygia, Lydia, Karia ve Kilikia gibi bölgelerden gelen yarışmacıların dereceler aldığı bilinmektedir. Yerel Olimpiyat bayramlarının Anadolu’da şimdilik 26 şehirde yapıldığı tespit edilmiştir.

Kitabın sonsözünde Zeus kültlerinin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Birçok değişik epithet’e rastlanması, yazar tarafından Anadolu’nun kültürel zenginliğinin bir kanıtı olarak alınmıştır. Phrygia bölgesinde Zeus kırsal kesimin baş tanrısı iken, Karia’da sosyal bir kimlik kazanarak, halkın, köyün vb. tanrısı olmuştur. Zeus’un Anadolu’da aldığı epithet’ler altı grup altında incelenmiştir: 1- Toponym ile ilgili olanlar; 2- Antroponym ile ilgili olanlar; 3- Bir yüklemden alınanlar; 4- Tanrı adlarından alınmış epithet’ler; 5- Tanrının işlevinden türemiş olanlar; 6-Niteliği bilinmeyen epithet’ler. Yazar Roma egemenliği altında yaşanan nüfus artışı ile yerel epithet’lerin çoğaldığı tespitinde bulunmuştur. Özellikle Anadolu’da Zeus’un “koruyucu-gözetin” sıfatı öne çıkmıştır. Son olarak Zeus kültleri canlılar (insan, hayvan) ve cansızlarla (ağaç, dağ vb.) ilişkili olanlar şeklinde iki gruba ayrılmış ve tanrıya yapılan sunular incelenmiştir.

Gürkan Ergin

Publius Ovidius Naso, Karadeniz’den Mektuplar, (Çev. Ç. Dürüşken), İstanbul 1999, Yapı Kredi Y.

Roma yazınının popüler şairlerinden Publius Ovidius Naso’nun (İ.Ö. 43 - İ.S. 18) sürgün yaşantısının ürünü olan *Karadeniz’den Mektuplar (Epistulae ex Ponto)* adlı yapıtı, Doç. Dr. Çiğdem Dürüşken tarafından Türkçeye çevrildi. Şairin *Amores, Ars Amatoria, Metamorphoses*’i kadar yaygın bir üne sahip olmasa da *Karadeniz’den Mektuplar, Tristia* yapıtıyla birlikte şairin sürgündeki yaşantısına ışık tutar. Ovidius, İ.S. 8 yılında imparator Augustus’un buyruğuyla Roma’dan

uzaklara, bugün Romanya sınırları içinde bulunan Tomis'e bir relegatus olarak, yani mallarına ve vatandaşlık haklarına el konmadan, sürgüne gönderilir. Sürgün edilme nedeni çok açık olmasa da, kendisinin de mektuplarında imada bulunduğu iki nedenden söz edilebilir: *Ars Amatoria* adlı yapıtı ile imparatorun çevresinde adının karıştığı bir olaydır. *Ars Amatoria*'daki şiirler ahlaka aykırılıkları nedeniyle imparatorun gazabına uğramış, okunması yasaklanmış, kütüphanelerden çıkarılmıştır. İmparatorluğun yeniden yapılandırılması amacıyla her alanda kimi sınırlamalar öngören Augustus, ahlaki değerlerin ve Roma dininin canlandırılması için yazında bunların işlenmesini istemiştir. Ancak şairimiz, aşk ve tutkular gibi duygusal konularda yazmayı yeğlemiştir.

Karadeniz'den Mektuplar, şairin sürgün yeri Tomis'ten tanıdıklarına ve dostlarına, kah içinde bulunduğu koşulların kötülüğünden yakındığı, kah imparatorun kendisine karşı öfkesinin dinmesi için yakardığı, sürgün yerinin Roma'ya daha yakın bir yere taşınması umudunu dile getirdiği şiirsel mektuplarıdır. Şair mektupları yazma nedenini şöyle dile getirmiş: "itirafımı affedin enteller! Eserimin kazanacağı ün, benim kurtuluşumdan önemli değil."

Nitekim, kurtuluşu için imparatoru bir tanrı gibi gösterdiği mektupları, özellikle devlet adamı dostlarına gönderir. Sıkça Caesar'ın "haklı öfkesi"nin dinmesi umudunu dile getirir, yaşamını ona borçlu olduğunu ifade eder. İ.S. 14 yılında Augustus'un ölümü şairi umutlandırır. Yeni imparatoru ve ailesini öven mektuplar yazar. Fakat Roma'ya dönmesine izin verilmez. Ellisinden sonra gönderildiği sürgünde 10 yıl geçirir ve yaşamı orada sona erer.

Mektuplarında bir türlü ısınmadığı Tomis'in soğuk ikliminden, insanların yabancılığından, süregelen savaşlardan, kendisinin yapacak bir şeyi olmamasından yakınır durur. Bu şekilde Tomis ve çevresindeki yaşayışa dair bilgiler sunmuş olur bize. Ayrıca, Roma'dan uzak olmaktan duyduğu acıyı ve özlemi tanımlarken şairliği iyice bilenir. Eşine yazdığı duygusal dizelerde ise hüznün okunur, ama ona görevlerini yerine getirme konusunda tembihlerde de bulunur. Aşk tanrısı Eros'la karşılaşmasını anlattığı mektubu da, Eros'un ağzından *Aşk Sanatı* adlı kitabının hiçbir kusuru bulunmadığını, başka bir nedenle bu durumda bulunduğunu ima eden bir savunuyu gibidir.

Mektupları özenli çevirisiyle Türkçeye kazandıran Çiğdem Dürüşken, daha önce de Cicero ve Catullus çevirilerine imza atmış deneyimli bir hoca. Kitap, Ovidius ve *Epistulae ex Ponto* üzerine çevireninin yazdığı bir girişle başlıyor ve okura Ovidius'un yaşadığı dönemin havasını solutuyor. Şairin sürgün öncesi ve sonrası yaşantısının ve yapıtlarının anlatılmasından başka, yapıtın yazınsal değeri ve dili de değerlendiril-

iyor çevireni tarafından. Kitabın sonuna çok isabetli bir şekilde yerleştirilen notlar, mektuplarda yer alan kişi, yer ve özel ifadelerle açıklık kazandırarak mektupların okunmasını kolaylaştırıyor.

Karadeniz'den Mektuplar bir şairin sürgünü nasıl yaşadığını, sürgüne nasıl katlandığını, zaman ve mekan gözetmeksizin sürgünün evrensel duygudaşlığını da gözlemleyebileceğimiz keyifli bir okuma sağlıyor.

Hatun Bilge

Artun, E.- M. S. Koz (Ed.), *Efsaneden Tarihe Tarihten Bugüne Adana: Köprü Baş*, İstanbul 2000, Yapı Kredi Yayınları , 609 sayfa.

Adana: Köprü Baş, Adana'yı tarihi, kültürü, folkloru, mimarlığı, tarımı, ekonomisi, toplumsal yaşamı, vb. çeşitli cepheleriyle, bir bütün olarak ele alıyor. Binlerce yıllık uzun tarihinin her döneminde vazgeçilmez bir önem taşımış bu kentimizi dünü/ bugünü/ yarınıyla tanımak için vazgeçilmez bir kaynak. Bir kent için yazılması gereken ne varsa hepsi konunun uzmanları tarafından kaleme alınmıştır. Geniş bir yelpaze içerisinde oluşturulan Kitap'ta Adana'nın Antik dönemleri, Beylikler, Osmanlı Dönemi, Milli Mücadele yılları, günümüz Adana'sı tarihi eserleriyle, zengin, bereketli coğrafyasıyla, kültürüyle, sanatıyla, sanatçısıyla anlatılmıştır.

"Adana Tarihçesi", Prof.Dr. Y. Hallaçoğlu, "Çukurova'nın Antik Devirlerde Taşındığı İsimler ile Fiziki ve Tarihi Coğrafyası" Prof.Dr. A. Ünal; MÖ 1550 yılında bir kent olarak Adaniya ismiyle ortaya çıkan ve tarih boyunca 3500 senedir adı hiç değişmeyen ender kentlerden biri Adana. Ünal, kentin 5000 sene önce mevcut olduğunu kanıtlayan arkeolojik ipuçlarının Adana kentinin içindeki Tepebağ Höyük ve Adana çevresindeki höyüklerde saklı olduğu belirtilerek, iki yıldır gündemde olan Tepebağ Höyüğü'nün önemini bir kez daha vurgulamıştır.

"Adana'da Kizzuwatna Krallığı" Prof.Dr. A. Ünal; Kizzuwatna hakkındaki bilgileri kendine ait tarihi belgelerden değil, komşu ve çağdaş devlet veya kültür merkezlerinin yazılı kaynaklarından öğrendiğimizi belirterek bir gün mutlaka Kizzuwatna'nın yerli arşivlerinin bulunulacağını eklemektedir. Anadolu'nun, insanlık tarihinin tüm safhalarını kesiksiz yaşamış bir ülke olduğunun altı çizilmiş ve araştırmalar tam yapılmamış olsa da Çukurova'nın da bu tarihi olguya katıldığı noktalar örneklendirilmiştir. Mersin-Yumuktepe ve Tarsus kazılarının, bölgenin prehistoryasıyla ilgili birbirini tamamlar bilgiler verdiğini belirtmiştir. Ayrıca Yrd.Doç. K. S. Girginer'in gündeme taşıdığı Hastabakıcı "Sastneferu" heykelinin bulunmasının bölgenin MÖ. 2. binyılı başlarında Mısır'la olan ilişkisini kanıtlanması açısından önemine işaret etmiştir.

“Tepebağ Höyük (Uru-Adaniya) Kizzuwatna Ülkesinin Başkenti miydi?”, Yard.Doç.Dr. K.S. Girginer; Yazısına konuyla ilgili farklı görüşlere yer vererek başlayan Girginer, bölgedeki aralıksız çalışmalarını bu makalesinde toparlamış. Çukurova'nın sınırları belirtilirken, Adana ve çevresinde yer alan ovalarla ilgili jeomorfolojik veriler ile Antik kaynaklar arasında bir tanım birliğinin olmadığını, ancak Amanoslarla Toros Dağları arasında kalan ovanın bütünü “Adana Ovası” olarak adlandırmanın doğru olacağını savunmaktadır. Bu ovalarla ilgili tanım kaosuna son vermeye çalışmış ve konuyu tartışmaya açmıştır. Tepebağ Höyüğü de geniş yer verilmiş: Adana kentinin ortasında, Seyhan nehrinin batısında, Tepebağ ve kısmen de Kayalıbağ mahallelerinin altındaki höyüğü, Hitit yazılı metinlerindeki adıyla Adania olduğuna inanmakta ve Tepebağ Höyük=Adania eşitlemesinin pek de hatalı olmayacağını belirtmektedir.

Kitapta ayrıca şu makaleler bulunmaktadır: “Karatepe ve Efsanevi Arkeolog Prof.Dr. H. Çambel” Araş.Gör. F. Şahin- Araş.Gör. İ. Tuğcu, “Memlükler ve Çukurova” Yard.Doç.Dr. C. Kanat, “Milli Mücadele Yıllarında Adana ve Çevresi” Dr. K. Çelik, “Kurtuluş Savaşı’nda Adana Basını” Yard.Doç.Dr. G. Akalın, “Çukurova’da Fransız İşgali” C. Yurtsever, “Adana’nın Gazili Günleri” Yard.Doç.Dr. G. Akalın, “Cumhuriyeti Anlatan Adana Fotoğrafları” Dr.S. H. Uygur, “Adananın Simgeleri” Yüksel Özmen- M. E. Özerol, “Çukurova’nın Antik Çağ Yolları” İ. Kobener-Dr. Mehmet Kobener, “Adana’nın Antik Kentleri” İ. Salman, “Adana’nın Tarihsel Yapı Dokusu” Ö. Özmen, “Geleneksel Adana Evleri” Ö. Özmen, “Adana’ya Bakışlar” Ç. Yiğenoğlu, “13. Yüzyıl Başlarında Çukurova” Yard.Doç.Dr. M. Ersan, “Evliya Çelebi’de Adana” Dr. Y. Dağlı, “Gezginlerin Yüzyıllar Ötesinden Gelen Sesi” S. Yavuz- Ö. Özmen, “Bir Türk Seyyahın Gözüyle 19.Yüzyıl Sonlarında Çukurova” Araş.Gör. H. Mert, “Bir Osmanlı Aydın Adana İzlenimleri” Dr. C. Telci, “Kilikya Ermeni Krallığı” Yard.Doç.Dr. M. Ersan, “Adana Yahudileri” R. N. Bali, “Menemencioğulları Tarihi ve Çukurova’da Aşiretler” Doç.Dr.Y. Kurt, “Kozanoğulları” M. Onar, “Adanalı Divan Şairleri” Prof.Dr. M. Mengi, “Tarihin Nabzını Tutan Bir Ebcid Ustası: Adanalı Süruri” Yard.Doç.Dr. R. Canım, “Ziya Paşa ve Adana” Doç.Dr. A. Uçman, “Çukurova’nın İki Kemal’i” Yard.Doç.Dr. R. Çiftlikçi, “Adana’nın Söz Varlığı” Prof.Dr. Ş. H. Akalın, “Adana Aşıklık Geleneği ve Aşık Fasılları” Doç.Dr. E. Artun, “Çukurova Türküleri” H. Atılgan, “Adana Halk Oyunları” M. Sübmül, “Çukurova Ağıtlarında Yanan Yürek İzleri” Doç.Dr. İ. Görkem, “Adana Mutfak Kültürü ve Adana Yemeklerinden Örnekler” Doç.Dr. E. Artun, “Şahmeran, Lokman Hekim ve Adana Efsaneleri” Dr. R. Okuşluk, “Adana ve Çevresinde

İnsana Bağlanan Umudun Yatırlar ve Ziyaret Boyutu” Yard.Doç.Dr. Z. Çağım, “Adana’da Masal Anlatma Geleneği ve Masallar” Doç.Dr. E. Şimşek, “Adana Karatepe Fıkraları” Doç.Dr. E. Artun, “Adana ve Çevresinde Gelenek ve Görenekler” A. Başçetinçelik, “Adana’da Bir Kültür Sanat Işığı: Altın Koza” C. Yaygın, “Ramazanoğulları Çarşısı” Doç.Dr. Y. Kurt, “Sabandan Uyduya: Çukurova’da Tarım” Prof.Dr. A. Başçetinçelik, “Penbenden Pamuğa” Prof.Dr. O. Gencer.

Günnur Çil-Sevda Eyiöl

Starr, C.G., *Antik Çağda Deniz Gücü*, Çev. G. Ergin, İstanbul, 2000, Homer Kitabevi, 95 sayfa+4 harita.

C.G. Starr, Michigan Üniversitesi’nden emekli bir tarih profesörüdür. *Antik Çağda Deniz Gücü* adlı 5 bölümden oluşan bu eseri deniz gücünün M.Ö. II. binden Roma İmparatorluğu’nun sonlarına kadar olan dönemdeki rolünü araştıran bir analitik çalışmadır.

Starr’a göre Antik dünyada deniz gücü başlangıçta bir güç sembolü olarak görülüyordu. Denizcilik yalnızca soylulara lüks mallar taşımak için bir araçtı. Henüz siyasi ve askeri politikalarda endişe unsuru değildi. M.Ö. 500’e kadar Akdeniz’de deniz gücünü organize edecek, besleyecek siyasi kurumlar oluşmadığından denizi kontrol altına almak bir siyasi hayaldir. Çünkü ordular karada daima ayakta kalabilirler, ancak denizcilik daha pahalıdır. Bunun için yazar, Antik Çağ’da deniz gücünü önemli bir siyasi güç olarak algılamak yerine bazı durumlarda bir koz haline gelebilen, ama sürekliliği olmayan bir faktör olarak algılamak gerektiğini savunmaktadır.

“Gemiler ve Denizler” adlı ilk bölümde; prehistorik çağlardan geçerek Antik Çağ’a kadar ulaşan dönemde Akdeniz havzasında yaşayan halkların dilbilimsel, kültürel özellikleri ve Akdenizli olmanın getirdiği benzer tarımsal ya da yerleşim faaliyetleri anlatılmaktadır. Erken dönemden M.Ö. 1000 yılına kadar geçen zaman içinde, Mısır ve Suriye dışında, arkeolojik araştırmalardan elde edilen maddi kalıntıların ışığında denizaşırı ilişkiler anlaşılmasına çalışılmıştır. Örneklerle deniz gücünün zaman zaman nasıl kullanıldığı ve nasıl önem kazandığı anlatılmıştır. Örneğin; III. Tuthmosis’in her yıl Filistin ve Suriye’ye düzenli olarak yaptığı seferlerin bazılarındaki askerleri Sina Çölü’ndeki zorlu yürüyüşten kurtarmak için denizden nakletmesi. Ayrıca arkeolojik verilerin ışığında deniz gücünün izlerinin de arandığı bu ilk bölümde yazar, tüm bunların komşu denizleri askeri ve siyasi amaçlar için kontrol altında tutmanın örneği olmadığını da savunmaktadır.

II. bölüm “Deniz Egemenliğinin Başlangıcı” adını taşımaktadır. Bu bölümde yazar, Hesiodos, Thukydides gibi antik yazarlardan da faydalanarak deniz egemen-

liğin başlama sürecini anlatmaktadır. M.Ö I. bine kadar denizcilik kar amaçlı bilinçli bir faaliyet değildir; ancak denize açılmak ve denizin getireceği tehlikelerden çekinmekten vazgeçen, yabancı topraklarda iş yapma cesaretini gösterenler canlı bir ticaretin oluşmasını sağlarlar. M.Ö. 600’lerde Lydialıların parayı keşfetmesi, değiş-tokuş kurallarını değiştirmiş, hem denizciliğe, hem de ekonomik hayata hareket katmıştır. Denizcilik ve denizlerde egemenlik sağlamak, siyasi ve ekonomik bazı şartların oluşmasına bağlıdır. Akdeniz’de kurulan koloniler, paranın kullanılmaya başlanması gibi gelişmeler potansiyel anlamda bir deniz egemenliği için gereken şartların oluşmasını sağlamıştır. Örneğin iç pazarlar Yunan şehirlerini varlıklı hale getirmiş, basılan gümüş sikkeler sayesinde de pahalı savaş gemileri inşa edilebilmiştir. Böylece donanmalar, ticari ve askeri bir güç olarak, imparatorlukların temelini oluşturmuş ve onlara çok para kazandırmıştır.

“Atina Denize Açılıyor” adlı üçüncü bölümde ise, M.Ö. 499’da başlayan İonia İhtilali, Attika Delos Deniz Birliği’nin kurulması ve birliğin savaşları, M.Ö. 431-404 yılları arasında yaşanan Peloponnesos savaşları ve Atina ile Sparta şehirlerinin mücadeleleri anlatılmaktadır. Artık ticaret yollarının dışında kalanlar için bile deniz hayati önem taşımaktadır. Atina’nın deniz egemenliğinin asıl hedefinin Ege dünyasında siyasi ve askeri üstünlüğünü kabul ettirmek olduğu yine bu bölümde anlatılmaktadır. Deniz gücünün oluşmasıyla birlikte, M.Ö. V. yy’da Atina’da yaşayanların sayısının ve meslek gruplarının da çeşitliliğinin artmasından bahsedilmiştir. Üçüncü bölüm, M.Ö. IV. yy’ın ortalarında Makedonia kralı Philippos ve onun ölümünden sonra da oğlu İskender’in faaliyetleri kısaca özetlenerek bitirilmiştir.

“Büyük Donanmalar Çağı” adını taşıyan IV. bölümde, İskender’in M.Ö. 323’te Babil’de ölmesiyle gelişen olaylar ve İskender’in ailesi ile generallerinin impara-

torluğun varisi olabilmek için yaptıkları savaşlardan bahsedilmektedir. Ptolemaios’un Kıbrıs, Anadolu’nun güney kıyıları ve Ege’nin bazı üslerini zaptetmesinden sonra Phrygia valisi Antigonos, Ptolemaios’la başedebilmek için büyük bir filonun yapımına girişir. Böylece İskender’in ölümünden sonra denizlerdeki hakimiyet, Hellenistik periyotta, İskender’in imparatorluğundan doğan büyük monarşilerin (Ptolemaioslar, Seleukoslar ve Antigonoslar) eline geçmiştir. Starr, Roma ile Batı Akdeniz’in M.Ö. III. yy’a kadar tek hakimi olan Kartaca arasındaki mücadeleleri anlattığı bölümü, Octavianus’un M.Ö. 31’de İskenderiye’ye girerek tüm Akdeniz’in hakimi olması ve Yunanistan egemenliğini sağlamlaştırmasıyla sona erdirmektedir.

V. bölüm “Roma İmparatorluğu’nun Barış Yılları” adını taşımaktadır. Yazar son bölümde, iç savaşı bitirerek, Roma İmparatorluğu’nu düze çıkaran imparator Augustus Dönemi ve onun ardıllarından bahsetmektedir. İmparator, Roma askeri yapısında yeni düzenlemeler yapmış, sürekli bir donanma ve deniz kuvvetleri kurarak Roma donanma tarihini başlatmıştır. Roma, deniz gücüne çok para harcar çünkü denizin kullanımı ve kontrolü çok önemlidir. Yazarın da belirttiği gibi Roma Uygarlığı ancak Roma donanması sayesinde yayılmıştır. Roma İmparatorluk donanmasının yaptığı en önemli iş korsanlığın sonunu getirmesi olmuştur. Böylece denizciler ve deniz ticareti rahata kavuşur. Starr’a göre bunun en büyük delili Augustus’tan itibaren M.S. III. yy’ın başına kadar korsanlıktan bahsedilen bir kaynak olmamasıdır. Roma donanması barış zamanlarında devriye gezerek, ticaretin kontrolünü sağlar. Augustus’un ardıllarının denizciliğe olan yaklaşımları, Roma’nın zayıflaması, taht kavgaları ve nihayet Konstantinopolis’ten yönetilen Bizans’ın doğuşu ile V. bölüm sona ermektedir.

Gamze Yılmaz

Enstitü’den

Enstitümüzün Web sayfası açıldı : www.eskicag.org

Nihayet Enstitümüz de internette. Web sayfamızdan Enstitümüzün kuruluş amacı, üyeleri, yönetim kurulu, yayınlar ve en yeni haberler konusunda bilgi alınabileceği gibi, zengin içerikli dosyalara da ulaşılabilecektir. Bu dosyalarda, Eskiçağ Bilimleri’nin her alanı ile ilgili sadece bilim adamları tarafından hazırlanan konuları bulmak mümkün olacaktır. Özellikle “Kazılar” ve “Kültürler” dosyalarının ilgi çekeceğini tahmin etmekteyiz. Bu dosyaların gün geçtikçe artarak, kapsamlı bir başvuru

sayfası haline getirilmesi planlanmaktadır. Web sayfamızın bir diğer özelliği de sürekli güncelleştirilmesidir. Sitemizde ayrıca, son 5 yılda Eskiçağ Bilimleri alanında ülkemizde basılan tüm yayınların toplu listesi, Enstitümüz tarafından önerilen yayınlar hakkında bilgi, bazı önemli haritalar ve Eskiçağ Bilimleri ile ilgili yararlı linkler de bulunmaktadır. Sitemizi hazırlanmasında büyük pay sahibi olan Hasan Peker’i kutlar, teşekkürlerimizi sunarız.

Enstitümüzün bilimsel danışmanlık yaptığı “Boğazköy’den Karatepe’ye Hititbilim ve Hitit Dünyasının Keşfi” Sergisi

“Boğazköy’den Karatepe’ye Hititbilim ve Hitit Dünyasının Keşfi, From Boğazköy to Karatepe Hittitology and the Discovery of the Hittite World” adlı sergi 24 Nisan 2001 tarihinde Yapı Kredi Kültür Merkezi Vedat Nedim Tör Müzesi’nde açıldı. 30 Haziran 2001’e kadar açık kalacak olan sergiye Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü; Alman Arkeoloji Enstitüsü ve Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü ile beraber bilimsel danışmanlık yapmıştır. Yapı Kredi Kültür Merkezi yönetici ve çalışanlarının büyük bir özen içerisinde hazırladıkları sergiye, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün de katkıları bulunmaktadır. Söz konusu sergide Hititoloji ilminin, dünyanın değişik ülkelerinde ve Türkiye’de nasıl doğduğu ve geliştiği, kimlerin emek verdiği dünden bugüne kronolojik olarak anlatılmaktadır. Sergi; içerdiği görsel malzemeler, belgeler, çeşitli bilim adamlarının kendi el yazılarını içeren bazı belge, yayın ve yazışmalar, yurt içi ve yurtdışından toplanmış kitapların yanı sıra, içerdiği bilgiler ile Hititlerin kimliği, tarihteki yerleri gibi konular üzerinde ne tür çalışmalar yapıldığı hususunda ziyaretçileri aydınlatmaktadır. Serginin senaryosuna sadık kalınarak hazırlanan bir de sergi katalogu mevcuttur. Bu katalogda sergide yer alan tüm malzemelerin ve fotoğrafların yanında, daha iyi bilgi edinilebilecek araştırma ve röportajlar içeren makaleler yer almaktadır.

Katalog, serginin senaryosunu hazırlayan Enstitümüzün Muhabir Üyelerinden Eric Jean’ın giriş yazısı ile başlamaktadır. Ardından sırası ile; Ayşe Baykal-Seeher’in “Hitit Dünyasına Kısa Bir Bakış”, Enstitü üyelerimizden Prof. Dr. Ali Dinçol ve Prof. Dr. Belkis Dinçol’un “Eskiçağ’da Doğu Akdeniz Havzası ve Anadolu’da Diller ve Yazılar”, Enstitümüzün Şeref Üyelerinden Prof. Dr. Muhibbe Darga’nın “İstanbul Üniversitesi’nde Hititoloji’nin İlk Yılları”, Meltem Doğan-Alparslan’ın “İki Başkent İki Serüven: Ankara ve Hattuşa”, Dr. Jürgen Seeher’in “Boğazköy: Pteria? Tavium? Hattuşa! Hitit Başkentinin Keşfi”, yine Enstitümüzün Şeref Üyelerinden Prof. Dr. Halet Çambel’in “Karatepe-Aslantaş Öyküsü” ve Eric Jean’ın “Bir Yeniden Doğuşun Tarihçesi: Hitit Uygarlığı” başlıklı makalelerinin yanı sıra Dr. Jürgen Seeher tarafından hazırlanan “Gezginler, Kâşifler”, “İlk Hafirler”, “Hitit Çivi Yazısı Uzmanları”, “Hitit Hiyeroglifleri Uzmanları” ve “Bazı Önemli Öncü Araştırmacılar” başlıkları altında portreler bölümü yer almaktadır.

Meltem Doğan-Alparslan

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 2000 Yılı Arkeolojik Kazı ve Yüzey Araştırmaları Toplantısı

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi kendi içerisinde, Arkeoloji alanında bir etkinliğe ev sahipliği yaparak önemli bir heyecan yarattı. Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü ile Eski Çağ Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyelerinin organize ettiği “2000 Yılı Arkeolojik Kazı ve Yüzey Araştırmaları Toplantısı” 16-18.04.2001 tarihleri arasında Vezneciler-Kuyucu Murat Paşa Medresesi’nde yapıldı. Başkanlığını Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’nun yaptığı Düzenleme Kurulunda Prof. Dr. Oğuz Tekin, Prof. Dr. Nur Balkan-Atlı, Doç. Dr. Gülsün Umurtak, Yard. Doç. Dr. Belgin Demirsar-Arlı yer aldılar. Daha önce “Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi” başlıklı kitap çalışmasının tanıtım etkinlikleri çerçevesinde AKM’de açılmış olan “İstanbul Üniversitesi’nin Türkiye Arkeolojisine Katkıları” konulu fotoğraf sergisi de bu toplantı ile birlikte tekrarlandı. Ayrıca toplantı da sunulan bildirilerin posterlerinden oluşturulan sergi de bir “ilk” olarak etkinliğin diğer bir ayağını oluşturdu. Üç gün boyunca Edebiyat Fakültesi mensuplarının 2000 yılı içerisinde yapmış oldukları kazı çalışmaları, yüzey araştırmaları, inceleme gezileri ve TAY ekibinin TAYEX arazi gözlemleri 20’şer dakikalık konuşma süreleri içerisinde izleyenlere sunuldu. Benzer bir toplantı daha önce 1990 yılında Ord. Prof. Dr. Arif Müfid Mansel’in anısına yine Kuyucu Murat Paşa Medresesinde yapılmıştı.

16.04.2001 pazartesi günü İstanbul Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölüm Başkanı Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu, Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. M. Taner Tarhan, İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kemal Alemdaroğlu ve T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürü Dr. Alpay Pasinli’nin açılış konuşmalarıyla toplantı başladı. Toplantıdaki bildiriler bölgelere ve kronolojik sıralamaya göre düzenlendi. Prof. Dr. Ufuk Esin’in başkanlık yaptığı ilk oturumda Prof. Dr. Mehmet Özdoğan “Kırklareli”, Yard. Doç. Dr. Aslı Özdoğan-Erim “Menekşe Çatağı”, Prof. Dr. Sait Başaran ise “Enez” kazıları hakkında bildirimlerini sundular. Prof. Dr. Oktay Aslanapa başkanlığında yapılan öğleden sonraki ikinci oturumda ise Prof. Dr. Önder Bilgi “İkiztepe Kazıları”, Doç. Dr. Sümer Atasoy - Dr. Şevket Dönmez “Samsun (Amisos) Bölgesi’nin Kültürel Gelişimi”, Prof. Dr. Mehmet Özsait ise “Karadeniz Bölgesi Yüzey Araştırmaları” üzerine bildirimlerini sundular.

17.04.2001 Salı günü Prof. Dr. Güven Arsebük’ün başkanlığında ilk oturum başladı. Prof. Dr. Nur Balkan-Atlı ve Doç. Dr. Mihriban Özbaşaran Şanlıurfa’daki “Akarçay Tepe” ve Prof. Dr. Mehmet Özdoğan

“Mezraa Teleilat” kazıları hakkında bilgi verdiler. Bu konuşmaların ardından söz alan Prof. Dr. Oktay Belli “Van-Yoncatepe Kalesi ve Nekropolü” ile “Aşağı ve Yukarı Anzaf Urartu Kaleleri” kazıları üzerine sunumunu gerçekleştirdi. Daha sonra yine Prof. Dr. Oktay Belli “Doğu Anadolu Bölgesi’nde Urartu Baraj ve Sulama Kanallarının Araştırılması- Avrasya Arkeoloji Projesi: Kazakistan ve Kırgızistan Çalışmaları” hakkında bilgi verdi. Oturumun son konuşmacısı olan Prof. Dr. Sait Başaran yapmış olduğu “Orhun Anıtları’nda Koruma ve Onarım Çalışmaları” üzerine bildirisini verdi. Prof. Dr. Muhibbe Darga’nın başkanlığındaki günün ikinci oturumunun ilk konuşmacısı olan Doç. Dr. Sevil Gülçür “Aksaray, Nevşehir, Niğde” illerinde yapmış olduğu yüzey araştırması üzerine bilgiler sunarken daha sonra söz alan Prof. Dr. Nur Balkan-Atlı “Kaletepe-Kömürcü Obsidyen Atölyesi” ve ardından Dr. Savaş Harmankaya “Aşıklı Höyük” kazılarını anlattılar. Doç. Dr. Mihriban Özbaşaran’ın Aksaray ilindeki “Musular” ve Doç. Dr. Sevil Gülçür’un “Güvercinkayası” kazıları üzerine anlatımlarıyla ikinci günün konuşmaları sona erdi.

18.04.2001 Çarşamba günü Prof. Dr. Nurhan Atasoy’un başkanlığındaki ilk oturumda Doç. Dr. Gülsün Umurtak “Bademağacı” kazısı, ardından Prof. Dr. Mehmet Özsait “Harmanören (Göndürle)” mezarlık kazısı ile “Göller Bölgesi” yüzey araştırmalarını sundular. Prof. Dr. Ali Dinçol-Prof. Dr. Belkıs Dinçol “II. Binyıl Tarihi Coğrafya Araştırmalarına bir Katkı: Tarhuntassa Vassal Krallığı’nın Yeri ve Sınırları” ardından Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu “Perge” kazısı üzerine bildirisini ve son olarak da Yard. Doç. Dr. Engin Akyürek “Antalya’nın Doğan Beldesi ve Aşağıkaraman Köyü’nde Bizans Mimarlığı” incelemelerini sundular. Günün ve Toplantının son oturumu

Prof. Dr. Refik Duru’nun başkanlığında Prof. Dr. Turan Efe’nin “Küllüoba” kazısını sunumuyla başladı. Prof. Dr. Elif Tül Tulunay İzmir-Manisa illeri “Nif (Olympos) Dağı Araştırma Projesi Ön İnceleme Gezisi” konulu bildirisini sundu. Ardından Prof. Dr. Ara Altun-Yard. Doç. Dr. Belgin Demirsar-Arlı “İznik Çini Fırınları Kazısı” ve Oğuz Tanındı “TAY Projesi ve TAYex Arazi Gözlemleri” üzerine bildirisini sundular. Konuşmaların ardından son oturumun başkanı Prof. Dr. Refik Duru üç gün süren toplantı ve Türkiye Arkeolojisinin geleceği üzerine yorumlarını bizlerle paylaştı.

Oldukça yoğun ilgi gören toplantı sırasında konuşmacılar, oturum başkanları ve bildiri sunan öğretim elemanları değişik platformlarda anlattıkları çalışmalarını bu kez bünyesinde yer aldıkları İstanbul Üniversitesi’nde toplu halde dinleyicilerle paylaşmaktan duydukları memnuniyeti üzerine basa basa belirttiler. Ortak temenni, bu toplantının gelenekleşmesi ve Türkiye Arkeolojisi içerisinde önemli bir bilimsel platform olarak yerini alması idi. Bizim de dileğimiz Türkiye Arkeolojisi için oldukça önemli olan bu bilgi paylaşımının ulusal ve uluslar arası boyutta akademik bir beyin fırtınasına dönüşümüdür.

R. Eser Kortanoğlu

Su İçin[de]: Alliano Arkeoloji Fotoğrafları Sergisi

Kazı başkanı Ahmet Yaraş, Firdevs Sayılan ve Mehmet Güngör tarafından çekilen fotoğrafları içeren sergi, 9 Mayıs-9 Haziran 2001 tarihlerinde Aksanat Cep Galerisi’nde açıldı. Yakın gelecekte baraj suları altında kalacak bir kentten objektiflere yansıyan görüntüler muhteşemdi.

Enstitü’den

Enstitümüz 10. Genel Kurulu’nu Gerçekleştirdi !

14 Mayıs 2001 tarihinde yapılan Olağan Genel Kurul’a, İstanbul’daki üyelerinin yanı sıra Ankara Üniversitesi’nden Prof. Dr. Cahit Günbattı, Prof. Dr. Coşkun Özgünel ve Doç. Dr. Cem Karasu; Selçuk Üniversitesi’nden Prof. Dr. Levent Zoroğlu katılmışlardır. Divan Başkanlığı’nı Coşkun Özgünel, Divan Üyeliği’ni Cem Karasu ve Doç. Dr. Vedat Çelgin yapmışlardır.

Enstitü Başkanı Prof. Dr. Ali M. Dinçol kuruluşunun 10. yılını dolduran Enstitü’nün bugünkü durumunu şu sözlerle ifade etmiştir: “Bu yıl Enstitümüzün 10. kuruluş yıldönümüdür. Bu on yıl zarfında katettiğimiz yol, kabul etmek gerekir ki uzun ve zahmetli bir yoldu. Ne paramız, ne binamız, ne basılı bir yapığımız vardı. Ne yapabildikse, sadece inancımızla ve bize inananların gayretleriyle yaptık. Bu Enstitü, siz üyelerinin ve manen ve maddeten yardımlarını esirge-

meyen bir grup aydınlanmış insanın eseridir. Önümüzdeki yıllar daha aydınlık olacaktır. Bu Enstitü, sizlerden ve bu insanlardan aldığı güçle yakın gelecekte daha da büyüyecek, gelişecek ve Türkiye’nin tarihi mirasının araştırılması, korunması, tanıtılması ve gelecek kuşaklara eksiksiz devredilmesi konusunda hiç kuşkusuz çok önemli görevler üstlenecektir. Onuncu yılımızı törenlerle ve başka etkinliklerle kutlamak için bu yıl ayıracak bütçemiz yok. Tasarruf edeceğimiz her kuruşu gelecek kışı sıcak bir ortamda çalışabilmemizi sağlayacak doğalgaz projemiz için biriktiriyoruz. Bu yıl, Hitit sergisinin posterinde Enstitümüzün logosunu, Alman ve Fransız Enstitülerinin logoları ile aynı hizada ve eşit olarak görmekten duyduğumuz mutluluk ve kıvançla yetinelim. Ama inanıyorum ki, *gelecek yıldönümlerini daha büyük şanlarla, daha büyük şereflemlerle kutlayacağız.*

Kazı - Araştırma

Musular Kazısı 2000

Orta Anadolu'da Kapadokya Bölgesi Neolitik Dönem yerleşmelerinden Musular'da 2000 yılı kazılarında ortaya çıkarılanlar, önceki yıllarda olduğu gibi, yerleşmenin özel bir işlevi olduğuna işaret eden veriler sağlamıştır. Günlük yaşam mekanları, faaliyetleri ile ilgili yapılar ve buluntular sınırlı sayıdadır.

Yerleşme, komşusu Aşıklı Höyük'ten farklı olarak anakaya üzerinde yer almaktadır; anakaya gerek duvarlar için taban olarak, gerekse kesilerek ya da oyularak yapı malzemesi olarak kullanılmaktadır. Bu özellikler, Kapadokya bölgesinin "kaya mimarisi" geleneğinin ilk örneklerini oluşturması açısından önemlidir. Anakaya açılmış genişliği ve derinliği fazla olmayan su (?) yollarının, iri yassı taşlarla yapılmış kanalların, anakaya üzerinde yer alan taş döşemelerin, yerleşmedeki olası su ya da drenajla ilgili sorunlara çözüm olarak geliştirildiği düşünülmektedir.

Musular kazısı, Batı Kapadokya Bölgesi'nin doğu kesiminde sürdürülen diğer kazı çalışmaları ile birlikte bölgenin Neolitikleşmesini anlamaya yönelik olarak 1996 yılından bu yana sürdürülmektedir. Aksaray Müzesi başkanlığında, Prehistorya Anabilim Dalı öğretim üyeleri ve öğrencilerinden oluşan bir ekip tarafından İstanbul Üniversitesi Araştırma Fonu'nun mali desteğiyle yürütülen çalışmalar, arkeozooloji, arkeobotani ve mutlak tarihlendirme konularında Groningen Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü/Hollanda; obsidien endüstrisi konusunda Kaletepe Kazısı ve CNRS/Fransa uzmanları; antropoloji konusunda

Hacettepe Üniversitesi Antropoloji Bölümü; DNA analizleri konusunda Boğaziçi Üniversitesi ve CNRS uzmanları; mikromorfoloji konusunda Çukurova Üniversitesi Arkeometri Anabilim Dalı uzmanları işbirliğiyle sürdürülmektedir.

Mihriban Özbaşaran

Güvercinçayası Kazısı ve Çevre Araştırmaları

İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Araştırma Fonu'na desteklenen, Güvercinçayası 2000 yılı kazısı, Ağustos başından Eylül ayının ikinci yarısına kadar, Aksaray Müzesi başkanlığında, uluslararası bir ekip ve çok sayıda yardımcı öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Orta Kalkolitik Çağ'a tarihlenen yerleşme alanından elde edilen yeni veriler, daha önceki gözlemleri destekler türdendir. Doğu geçidine dikey uzanan baş odaların arkasında yer alan kiler bölmelerinin açığa çıkarılması, günlük yaşam alanlarında kullanılan değişik türden malzemelerin, yerinde ve bir arada bulunmalarını sağlamıştır. Bu bağlamda, artı ürünün saklandığı aşırıtların, tüm kapların, kemik/boynuz alet ve gereçlerle birlikte sürtme taş buluntuların sayılarında da önemli bir artış söz konusudur. Değişik boyut ve biçimdeki aşırıtlarla kapların yerleştiriliş tarzlarında da, genel hatlarıyla mimaride olduğu gibi, bir standartlaşmaya gidış sezilmektedir.

İkinci ve önemli bir saptamaysa, yassı höyüğün en yüksek noktasında yer alan, sekmeli kerpiç duvarın, kalın bir moloz dolgu üzerinde, doğu yönünde de

ilerlediğidir. Bu duvar, büyük olasılıkla, yerleşmenin günümüze kadar sağlam kalabilmiş en üst evresini yansıtmaktadır.

Küçük buluntular arasında, bir aşırı içinde kırılarak kalmış bir kabin parçaları arasından toplanan, işlenmiş bakır parçaları, büyük önem taşımaktadır. Buluntu, Bochum Madencilik Müzesi'nde incelenmektedir.

Öğrencilerimizden oluşan restorasyon ekibi, bu yıl da çok sayıda kabı tümleyerek, daha sonra sergilenmek üzere Aksaray Müzesi'ne kazandırmıştır.

Sevil Gülçur

2000 Kırklareli Aşağı Pınar Kazısı

1993 yılından bu yana yoğun bir alan çalışması ile sürmekte olan Kırklareli Projesinde, 2000 yılından itibaren kazı çalışmaları sınırlandırılmış ve yayın hazırlığına ağırlık verilmiştir. Bu nedenle kazı evimizin bulunduğu Ahmetçe köyündeki kazı deposu, öncelikli olan malzeme gruplarına yönelik olarak yeniden düzenlenmiştir. 2000 yılında yalnızca Aşağı Pınar yerleşiminin kuzey doğu kesiminde, önceki yıllardan eksik kalan bazı işlerin tamamlanması için çalışılmıştır. Bu kesimde ortaya çıkan ilginç bir sonuç, Aşağı Pınar'ın Neolitik Dönem'ini simgeleyen 6. kültür katı ile, Kalkolitik Çağ'a ait 5. kat arasına giren bir ara katmanın saptanmış olmasıdır. Trakya'nın iç kesimlerinde varlığını daha önceleri bilmediğimiz Yarımburgaz 4 benzeri çanak çömleğe bu ara katmanda rastlanmış olması, bu yerleşim ile ilgili olarak halen bilinmeyenlerin çok olduğunu ortaya koymuştur.

Aşağı Pınar'da önceki yıl kazısına başlanan takı işlik yapısının kazısına 2000 yılında devam edilmiştir. Kerpici topakları ile desteklenmiş ahşap olan yapı molozunun temizliği, bunun iki katlı olduğunu göstermiştir. Yanık molozun içinde külçe, yarı işlenmiş, işlenirken kırılmış ya da bitirilmiş durumda çok sayıda malahit ve diğer kayaçlara rastlanmıştır. İlginç olan bitirilmemiş bazı spondylus takılara da rastlanmış olmasıdır ki, Akdeniz kökenli bu ham maddenin de Aşağı Pınar'da işlendiğini kanıtlamaktadır. Bunların yanı sıra, takı yapımında kullanıldığı anlaşılan çok sayıda öğütme taşı ile çakmaktaşı, kemik ve boynuz alete de rastlanmıştır. Aşağı Pınar takı işliği, bildiğimiz kadarı ile, bölgemizde Çayönü dışında bilinen ikinci takı işliği yeridir.

2000 yılı çalışmalarında son yayına yönelik çalışmalara hız verilmiştir; 2000 yılı içinde Aşağı Pınar mimarisi ile ilgili çalışma bitirilerek baskıya verilmiştir. Bunun yanı sıra Kalkolitik Çağ çanak çömleği üzerindeki çalışma da tamamlanmış, çakmaktaşıları, hayvan kemikleri, bitki kalıntıları, kil figürinler üzerindeki değerlendirmeler de sonuç aşamasına gelmiştir.

2000 Yılı Mezraa-Teleilat Kazıları

Önceki yıl ODTÜ TAÇDAM kapsamında, Şanlıurfa, Birecik ilçesinde başlamış olduğumuz Mezraa-Teleilat kazıları 2000 yılında da geniş kapsamlı olarak sürdürülmüş ve 22 açma biriminde çalışılmıştır. Bu şekilde Mezraa-Teleilat'ta açılan alan 3150 metreka-reyi bulmuştur. Bu yıl birinci kültür katının içindeki tabakalanma belirlenmiş, en üstte, bozuk durumda gelen IA katının Akhamenid Dönemi'ne, bunun altındaki IB katının ise Yeni Asur Dönemi'ne ait olduğu kesinlik kazanmıştır. Bu yıl Yeni Asur Dönemi saray kompleksinin çakıl döşeli orta avlusu ile yapının güney kanadı açığa çıkartılmıştır. 2000 yılında da, I. kültür katı ile ilgili çok sayıda adak heykelciği bulunmuştur.

Höyük dolgusunun önemli bir kısmını oluşturan ve Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'in tüm sürecini yansıtan II. kültür katında bu yıl, oldukça iyi korunmuş 5 yapı açılmıştır. Böylece 1999 yılında saptanmış olan tabakalanmanın, ana çizgileri ile doğru olduğu anlaşılmış; ilk çanak çömleğin bulunuşundan, Halaf Dönemi'ne kadar olan süreç, Yakın Doğu'da ilk olarak tüm aşamaları ile saptanmıştır. Bu dönem içindeki gelişme, çanak çömlek kadar yapı plan türlerinin değişimi ile de izlenebilmektedir.

2000 yılı çalışmalarının ilginç bir sonucu da, Yakın Doğu'da çok az tanınan, Çanak Çömlekli Neolitik ile Çanak Çömleksiz Dönem arasındaki geçiş sürecinin, ilk kez iyi korunmuş katmanlar ile saptanmış olmasıdır. III. kültür katı olarak tanımladığımız bu evrede, mimari geleneğin tümü ile değiştiği, kerpicin yanı sıra ahşabın da yoğun olarak kullanıldığı görülmüştür.

Mehmet Özdoğan

Kuzey Suriye Tell Knedig'de Arkeolojik Kazılar

1993 ve 1998 yılları arasında Berlin'deki Devlet Müzelerinin Önasya Müzesi tarafından; Tell Knedig'de, şimdi yayınlanacak olan kazılar yürütülmekte idi. Aşağı yukarı dört hektar ölçülerinde olan Tell Knedig, Habur'daki Hassake'nin yaklaşık 20 km güneyinde yer alır.

Yerleşme, henüz M.Ö. III. binyılın başında çok mekanlı yaşama ve çalışma birimlerine sahip idi. Görüldüğü kadarı ile, M.Ö. III. binyılın ilk yarısından sonra yerleşme fonksiyonunda bir değişme başlamıştı. Yerleşmenin bir bölümü kullanılmamış ve yok olmuştu. Bunun sonucunda yerleşme, asıl büyüklüğünün yarısına kadar küçülmüştür. M.Ö. III. binyılın sonun-

Tell Knedig Höyüğü

da yerleşme tamamı ile terk edilmiştir. Aşağı Habur antik yerleşmelerinin çoğu M.Ö. III. binyılın sonunda terk edilmiş ve ancak daha geç dönemlerde tekrar iskan görmüştür.

Bunun sebebi uzun süren bir kuraklık dönemi olabilir. Kuraklıktan etkilenen bölge halkı, belki kuzeye yönelerek tekrar göçebe hayatlarına dönmüşlerdir.

Tell Knedig'deki geç yerleşme dönemleri hakkında, zaman darlığı dolayısıyla yerleşmelerin yapısı ve fonksiyonu ayrıntılı bir şekilde incelenemediğinden, sadece yerleşim alanının genişliği hakkında, genel bir bilgi vermek mümkündür.

Yerleşme, ancak M.Ö. I. binyılda, Yeni Assur Dönemi'nde, höyüğün eteklerinde tekrar başlamıştır. Part/Roma Dönemi'nde burada yeni bir yerleşme yokken, M.S. 7. yy - 13 yy'a kadar düzlükte yeniden bir yerleşme vardır.

Lutz Martin

Almanca'dan çeviren: Metin Alparslan

Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları, 2000

2000 yılı Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları kapsamında kazılar, kentin Batı Nekropolis ve Akropolis kısımlarında sürdürülmüştür. Koruma ve onarım çalışmaları ise mozaik konservasyonu, nekropolisteki mezarların üstünün örtülmesi ve küçük buluntu konservasyonu ve restorasyonunu kapsamaktadır.

Batı Nekropolis kazılarında önce, Nekropol yolunun batısında, 1999'da açığa çıkarılan 7 adet podyum mezarın batı kenarları tamamen açığa çıkarılmıştır. Bu çalışmalar sırasında P7 kodlu podyumun batısına bitişik inşa edilmiş bir başka podyum mezar (P13) bulunup, içi temizlenmiştir. 1997 yılında açığa çıkarılan mezarların hemen doğusunda dört adet lahit açığa çıkarılmıştır (L35, L36, L37, L38). Bunlardan L35

devşirme bloklardan yapılmış teknesi ve yine devşirme semerdamlı kapağı ile Bizans Devri'ne aittir. Diğer lahitler ise, kireçtaşından, bezemesiz düz tekneleri ve çok yayvan semerdam kapakları nedeniyle, Perge'de çok bulunan, yerel Pamphylia tipindeki lahitlerden ayrılmaktadırlar. Nitekim bu lahitler, içlerinde bulunan pişmiş toprak ve cam unguentariumlar, şişecikler, bronz aynalar ile Geç Hellenistik Devir'e tarihlenirler. Tüm bunların yanısıra, çitle çevrili kazı alanının 80 m kuzeyinde, M4 ve M5 kodlu iki mezar odası daha açığa çıkarılmıştır. Birbirlerine çok benzeyen bu iki mezar odası tuğladan inşa edilmişlerdir. Beşiktonozlu çatı örtüsüne ve batı kısa taraflarındaki, kireç taşı kapılara sahiptirler. M4'ün içi mermer, M5'in içi ise pişmiş toprak levha ile kaplanmıştır. Her iki mezar da daha önceden soyulmuştur.

Perge Akropolisindeki kazılar 1 ve 2 no'lu alanlarda sürdürülmüştür. 1 no'lu alandaki 1/14 sondajında, Kalolitik/Erken Bronz Çağı ve hemen üzerinde Erken Demir Çağı tabakalarına rastlanmıştır. Diğer sondajlarda da Akropolis'te Erken Demir Çağı yerleşimine dair kesin kanıtlar bulunmuştur. Akropolis'te daha önce saptanan, M.Ö. 7. yy'ın başlarından itibaren görünen Yunan etkisinden önce, M.Ö. 9. ve 8.yy'lar da Kıbrıs etkili bir evrenin varlığı, F1/10-15-27-28 ve 20 sondajlarındaki stratigrafik gözlemler ile uyum içindedir. Burada üç evin sokağa bakan cepheleri açığa çıkarılmıştır. Duvar örgüleri ve buluntuları sonucu, evlerin ilk evresi M.Ö. 9/8. yy'lara, ikinci evresi M.Ö. 7. yy'a tarihlenmektedir ve Klasik Dönem'e işaret eden bir üçüncü evre de saptanmıştır. Hellenistik ve Roma dönemlerinde, Akropolis'in dini merkezi olduğu düşünülen Batı Tepe'deki 2 nolu alanda, bunu belirlemek amacıyla sondajlar açılmıştır. Sondajlar neticesinde, M.Ö. 4. yy'a tarihlenen sütunlu bir galeri bulunmuştur. Bu alandaki "Klasik Dönem Yapısı 1" in uzunlamasına dört mekan ve bunların doğusunda bir başka mekandan oluştuğu anlaşılmıştır. Yapının Klasik ve Hellenistik Devir'de kullanıldığı saptanmış, Geç Hellenistik ve Erken Roma İmparatorluk devirlerinde köklü değişikliklere uğratıldığı ve eklemeler yapıldığı ortaya çıkmıştır. 2 nolu alanda yapılan kazılar, ünlü Perge Artemis Kutsal Alanı'nın burada olduğu görüşünü destekleyebilecek belirli bir kanıt vermemiştir.

Koruma ve Onarım Çalışmaları kapsamında, Agora'nın güneybatı köşesindeki mozaik'in konservasyonu yapılmıştır. Nekropoliste M4 ve M5 kodlu mezar yapılarının üzerleri eternit ile örtülerek doğa şartlarından korunması sağlanmıştır. Kazı genelinde ortaya çıkarılan küçük buluntular, konservasyon ve onarımları yapılarak Antalya Arkeoloji Müzesi'ne teslim edilmiştir.

Haluk Abbasoğlu

Gülpınar 2000

Çanakkale ili Ayvacık ilçesi Gülpınar Beldesi'nde yer alan Apollon Smintheus kutsal alanında sürdürülen 2000 yılı çalışmalarını; tapınak ve yakın çevresi kazı çalışmaları, çevre düzenlemesi ve restorasyon çalışmaları, araştırma-değerlendirme çalışmaları olmak üzere üç ana başlıkta toplamak mümkündür. Ancak burada sadece kazı çalışmalarının kısa sonuçlarından söz edilecektir.

Tapınak ve Yakın Çevresi Kazı Çalışmaları: Tapınak ve yakın çevresi kazı çalışmaları iki temel sorun etrafında şekillendirilmiştir. Bu sorunlardan biri, diğer birçok kutsal alanda da görülen sunak yapılarının, Smintheion'daki varlığı ile ilgilidir. İlk çalışma alanı olası sunağın aranmasına yönelik olarak tapınağın ön cephesinde ve orta aksı içine alacak bir şekilde belirlenmiştir. İkinci sorun kutsal alanın Hellenistik Çağ sonrasındaki kullanımı ve gerçekleştirilen düzenlemelerin anlaşılması ile ilgilidir. Bu yönde toprak üzerinde kalıntıları takip edilebilen ve inşa teknikleri ile Roma Çağı özellikleri gösteren mimari yapıların anlamlandırılması kararı alınmış, bu yapı kalıntılarında tapınağın kuzeybatı uzun kenarından yaklaşık 30 m uzaklıkta paralel olarak uzanan ve tapınak ile aynı yönlenmedeki bir teras duvarı izlenimini veren duvarlar, çalışma alanı olarak belirlenmiştir.

Sunağa ait izlere ulaşabilmek için tapınak ön cephesinde ve orta aks boyunca sürdürülen çalışmalar kamulaştırılması tamamlanmış sınıra kadar getirilmiş ancak sunağa ilişkin hiçbir iz rastlanılmamıştır. Tapınağa olan uzaklığı ile sunak için daha uygun olarak görülen kamulaştırılmamış bahçe içerisinde kamulaştırılma sonrasında yapılacak çalışmalarla sunağın varlığı ile ilgili sorunun çözümüne yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.

Teras duvarı ile ilgili çalışmaların sonucunda duvarın köşesinde, bir sıra yüksek bir sıra alçak olmak üzere beş sıra bosajlı düzgün blok taşların birbirlerine kaliteli çok ince bir haçla bağlanarak, bir dirsek yaptığı görülmüştür. Bu dirseğin işçiliği ve çalışılan sondajda çok az bir bölümü ele geçen taban parçası taban seviyesinin belirlenebilmesini sağlarlar. Böylelikle taban seviyesinin altından ele geçen, M.Ö. 1. yy- M.S. 1.yy arasına tarihlenebilecek terra sigillata kap parçaları teras duvarını da tarihlendirirler. Bu alanda sürdürülen çalışmalarla; kutsal alanın tapınağın inşa edildiği M.Ö. 2. yy'ın 2. yarısından sonra da büyük boyutlarda inşa hareketlerine sahne olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Önümüzdeki kazı sezonlarında tapınaktan daha geç olan bu yapılar ve işlevlerini anlamaya yönelik çalışmaların sürdürülmesi ile kutsal alanın geç dönemlerdeki konumu ve işlevi daha net ortaya konabilecektir.

Coşkun Özgünel

Enez (Ainos) 2000 Yılı Kazı Çalışmaları

1994 yılından beri başkanlığını yürüttüğüm Enez (Ainos) Kazılarına 17 Temmuz-01 Eylül 2000 tarihleri arasında devam edilmiştir.

I.-A. Kale İçi 4ac Açması: Bu yıl kale içinde yaptığımız kazı çalışmaları, 1998-99 yılları arasında çalışılan 9.00m. x 7.00m boyutlarında ve IV ac olarak kodlanan açmada devam ettirildi. 1999 yılı çalışmaları sırasında açmanın büyük bir kesimi 4.13 m derinliğe, batı kesiminde ise 5.00 derinliğe kadar ulaşılmıştı. Bu seviyelerden itibaren başlayan 2000 yılı çalışmaları 5.40 m derinliğinde ana kayaya ulaşılmasıyla son bulmuştur. Miyosen kalkerden oluşan ana kaya üzerinde dikdörtgen planlı, seviyeleri farklı iki ayrı mekan oluşturulduğu saptanmıştır. Düzgün işlenerek şekillendirilen ana kaya mimarisinin M.Ö. 7. yy'a tarihlenen Aiol mimarisiyle ve kuzey batısında bulunan mahzenlerle ilişkili olduğu ortaya çıkartılmıştır. Seviye inme çalışmaları sırasında yukarıdan aşağı doğru Hellenistik, Klasik ve Arkaik dönemlere ait keramik kalıntıları ortaya çıkmıştır. Ana kaya tabanı üzerindeki kum katkılı moloz dolgu içinde ise, 2. binyılın sonları ve 1. binyılın başlarına tarihlenebilen değişik formlu gri renkli keramik parçalarına rastlanmıştır.

Açmanın güneydoğusundaki Osmanlı dönemine ait fosseptik çukurunun ana kayaya ulaştığında son bulunduğu anlaşılmıştır. Fosseptik çukurunun içinde çeşitli biçimleri yansıtan yeşil sırlı keramik eserler ele geçmiştir.

B. Kale İçi 4ad Açması: Kalede yapılan diğer bir çalışma 4 ac açmasının kuzey tarafında, IV no'lu açma ile kale sur duvarı arasında kalan 6 x 4 m. ölçülerindeki açmada gerçekleştirilmiştir. Açmanın yüzeye yakın kesimi, kalenin diğer yerlerinde olduğu gibi 17-19 yy'lar arasına tarihlenmektedir.

II. Meriç Açması: Erken Roma dönemine tarihlenen ve kuzey-güney yönünde uzanan Antik Enez kentinin ana caddesinde kazılara bu yıl caddenin güney kesiminde devam edilmiş ve yolun güney uzantısı ortaya çıkartılmıştır. Ayrıca, yolun altından geçen kanalizasyonun içi temizlenerek yapısı hakkında önemli bilgiler edinilmiştir. Bu çalışmalar sırasında kanalizasyonda korozyona uğramış ve birbirine yapışmış vaziyette 1125 adet sikke ele geçmiştir.

III. Jeofizik Araştırmaları: Şehir içinde kazı yapma olanaksızlığı dikkate alınarak, antik Roma yolu ve kanalizasyon sisteminin devamının jeofizik ölçümlerle ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Caddenin geçmesi olası görülen çeşitli alanlarda yapılan ölçümlerden önemli sonuçlar alınmıştır.

IV. Restorasyon: Restorasyon ve konservasyon çalışmaları, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi, Taşınabilir Kültür

Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü tarafından gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, kuzey mendireğinin 1 numaralı kulesinde oluşan çöküntü aslına uygun biçimde restore edilerek koruma altına alınmıştır.

Sait Başaran

Knidos Kazıları

Muğla ili Datça ilçesi Yazıköy sınırları içerisinde bulunan Knidos Öreni'nde sürdürdüğümüz kazı çalışmalarına 2000 sezonunda da devam edilmiştir. Çalışmalar üç ayrı başlık altında toplanabilir: Dionysos Terası-Stoa kazısı, Demeter Terası ve Nympheler Tapınağı çalışmaları, Korinth Tapınağı çalışması.

İlk olarak 1996 yılında kazısına başladığımız Stoa'da 2000 yılında açılan beş oda ile birlikte toplam 19 oda temizlenerek gün yüzüne çıkarılmıştır. Bu sezondaki çalışmalar esnasında dikkati çeken en önemli buluntu grubunu bronz eserler oluşturulmaktadır. İki adet bronz oinoche, bir adet kandelabrum (şamdan) ve kısmen korunmuş bir erkek başı. Normal insan ölçülerinden biraz daha büyük olan başın yüz bölümü ne yazık ki eksiktir. Korunan saç buklelerinin düzenleniş biçimi ve stil özelliklerine göre, bu baş Julius Claudius'lar döneminden bir prenze ait olabilir.

Bunların dışında kayda değer mermer eserler de bulunmuştur. Dioysos başlı bir herme ve normal boyutların altında bir kadın heykeline ait parçalar. Ön tarafı neredeyse tümüyle tahrip olan eserin, giysi stilinden ve saç düzenlenişinden arkaik ya da arkaistik bir Athena olduğu şüphesizdir (Resim).

İngiliz ve Amerikan kazılarında ortaya çıkartılmış olan Demeter Temenos'u Nympheler Tapınağı ve Korinth Tapınağı'ndaki çalışmalar röleve ve restorasyon için bir ön hazırlık olarak başlatılmış olup, şu an için buralarda kazı düşünülmemektedir.

Ramazan Özgan

Soli/ Pompeiopolis 2000 Yılı Kazıları

Mersin Müzesi Başkanlığı, Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü'nden Yrd. Doç. Dr. Remzi Yağcı'nın bilimsel başkanlığında katılımı olarak sürdürülen 2000 yılı Soli/Pompeiopolis Kazıları, 4 arkeolog, 2 mimar, 1 harita mühendisi, 2 mimarlık öğrencisi 11 arkeoloji öğrencisi ve 25 işçi ile 15 Haziran-1 Eylül tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. 2000 yılı kazıları, Kültür Bakanlığı, Mersin Üniversitesi ve Mezitli Belediyesi tarafından desteklenmiştir. Kazılar 2000 yılında da, geçen yıl olduğu gibi iki bölgede sürdürülmüştür. A) Soli Höyük, B) Sütunlu Cadde.

AI.Mimari: Soli Höyük'te 2000 yılında geçen yıl açılan tepede D4, D5 açmaları ile terasta H3 açmalarının çevresindeki 5X5 m'lik D6, E4, E5, E6 ve F3, G3, I3 açmalarında yoğunlaşmıştır.

AII. Buluntular: Soli Höyük'te gerek tiyatro kontekstinde gerekse tepede yukarıda değinilen açmalarda ele geçen buluntulara göre; Höyükte parlak bir Hellenistik Dönem yaşanmıştır. Bunu eskiye doğru daha belirgin olarak Arkaik ve Geometrik dönemler izlemektedir. Tepede E5, E6, D6'dan döküntü olarak (18.41m - 20.44m) bulunan Neolitik- Kalkolitik? obsidyenden yapılmış orak ve dilgi parçaları ile kireç taşı dibek taşları, Soli'nin yerleşim tarihini oldukça geriye çekmektedir. Hellenistik Dönem kap parçaları başlıca aşağıdaki gibi incelenebilir. 1) Daldırma firnisli kaplar, 2) Rulet-Palmet baskılı kaplar, 3) Megara kaseleri, 4) Batı Yamacı ("West Slope") seramiği, 5) Hadra seramiği. Ayrıca pişmiş toprak kandiller, bir adet unguentarium, piramidal ve disk biçimli dokuma ağırlıkları, terra cotta figürin başları Hellenistik Dönem'in önemli buluntuları arasında sayılabilir. Arkaik Dönem'e ait buluntular arasında başlıca grubu mimari terra cottalar oluşturmaktadır. Geçen yıl bulunan antitetik sfenks kabartmalı levha, çörtlen ve lotus-palmet kabartmalı mahya kiremitine bu yıl volütlü palmet desenli antefiks parçaları, meander kabartmalı sima parçaları ve yine lotus-palmet desenli yeni bir mahya kiremiti eklenmiştir.

B. Sütunlu Cadde: Sütunlu Cadde'de bu yıl iki ayrı çalışma gerçekleştirilmiştir. BI. Rölöve Çalışmaları: Rölöve çalışmalarının amacı: Restorasyon öncesi Sütunlu Cadde'de yıkılmış durumda bulunan mimari parçaların belirlenmesiydi. Bu nedenle 20 x 20'lik G, H, I, J, K, L plan karelerindeki çizimler tamamlanmıştır.

BII. Arkeolojik Çalışmalar: G bölgesinde 2000 yılında yapılan arkeolojik çalışmalarda yüzeye yakın olarak açığa çıkarılan birisi başlı üç heykel, bir heykel ayağı ve bir sütun başlığı kenar kabartması (Zeus betimlemeli) koruma altına alınması amacıyla İçel

Müzesi'ne taşınmıştır. Heykeller, İ.S. III. yy stil özelliklerini göstermektedir. Heykellerden birinin başı ayrıca bulunmuştur. İkisi erkek, diğeri bir kadına aittir. Başlı olanın bir filozofu temsil ettiği düşünülmektedir. G bölgesinde üç adet figürlü sütun başlığı heykellerle birlikte ele geçmiştir. 2000 yılında Soli/Pompeopolis'ten çıkan 39 envanterlik eser İçel Müzesi'ne teslim edilmiştir.

Remzi Yağcı

Heraion Teichos Kazı Çalışmaları ve Menderes Havzası Yüzey Araştırmaları, 2000

Mimar Sinan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Bölümü 1999-2000 yılında kurulmuştur.

Bölümümüz 2000 yılında bir kazı ve bir de yüzey araştırması gerçekleştirmiştir. Tekirdağ Arkeoloji Müzesi ile ortak yürütülen kazı çalışmaları, Ağustos-Eylül aylarında Tekirdağ'a 15 km uzaklıkta, Karaevli Köyü yakınında yer alan Heraion Teichos antik kentinde (günümüzdeki adı Karaevlialtı) başlamıştır. Yerleşme, denizden yaklaşık 18 m yüksekliğindeki bir höyükte yer almaktadır. Höyük yüzey buluntularından, özellikle de çanak çömleklerden anlaşıldığı üzere, yaklaşık olarak M.Ö. 3000'lerden Bizans Devri sonuna kadar iskan edilmiştir. Höyüğün üst tabakaları antik kentin günümüzde alüvyonlar yüzünden dolmuş olan körfezi üzerinde inşa edilen Salat Yağ Fabrikasının yapımı sırasında bataklık zemine alt yapı oluşturmak amacı ile taşınmıştır.

Kazı öncesi höyük üzerinde yapılan yüzey araştırmalarında, özellikle de keramik buluntular doğrultusunda, Klasik Çağ malzemesinin yoğunluğuna göre kazıya başlanan bölgede Klasik Çağ tabakalarına ulaşılmıştır. Klasik Çağ kenti Trak Kralları son dönemine aittir ve kent bu dönemde güçlü bir konuma sahiptir. Bölgede ele geçen Trak Kralları Dönemi'ne ait yazıtlardan, Odryas Sülalesi'nin, özellikle MÖ 4. yy'da Tekirdağ Yöresine hakim önemli bir krallık kurduğunu öğreniyoruz. Bu krallar arasında Kral Kotys'in oğlu olan Kral Kersopleptes'in bir süre zengin ve güçlü bir yönetim kurduğu da bilinmektedir.

Kentin Akropol kısmında yapılan kazılarda, kuzey surunun bir kısmı ile kuzey kulesi ve kuzey kapısı ortaya çıkartılmıştır. Zengin buluntular arasında çok miktarda ele geçen sikkeler; İtalya ve Attika kökenli kırmızı figürlü çanak çömlekler yerleşmenin önemli bir ticaret kenti olduğunu kanıtlamaktadır.

İkinci dönem kazı çalışmalarına 2001 yılı Ağustos-Eylül aylarında devam edilecektir ve önümüzdeki kazı dönemlerinde Klasik Dönem tabakaların altına inerek Traklara ait erken dönem yerleşmelerinin tespiti,

bunun yanı sıra keramik buluntularına göre çok geniş bir alana yayılan kentin sınırlarının tespiti hedeflenmektedir. Yeni buluntular şimdiye kadar yalnızca yazıtlar ve de sikkeler vasıtasıyla bilgi edinebildiğimiz Trak Krallarının son dönemine ve Trakya Arkeolojisine ışık tutacaktır.

Bölümümüz kazı çalışmalarının yanı sıra, 2000 yılı Eylül ayında "Menderes Havzası Yüzey Araştırmaları" kapsamında, Aydın ve Denizli illerinde kısa süreli bir yüzey araştırması gerçekleştirmiştir. Bu çalışma, adı bilinen ancak henüz araştırılıp yayınlanmamış antik yerleşim alanları ile adı henüz hiç bir yerde geçmeyen kentlerin varlığının tespiti, dökümantasyonu ve yayınına yöneliktir. Bu yıl daha kapsamlı olarak devam edilmesi planlanan projemiz, Türkiye Bilimler Akademisinin (TÜBA) 2001 yılında başlatmayı planladığı "Türkiye Kültür Envanteri" projesinin iki pilot projesinden birinin de önemli bir parçası olacaktır.

Neşe Atik

Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri 2000 Yüzey Araştırması

Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Kaçakçılık Şubesi elemanlarından İlknur Subaşı'nın devlet temsilcisi olarak katıldığı, yüzey araştırmaları, 20. 09 - 02. 10. 2000 tarihleri arasında, üç öğrenci üyenin desteğinde, Güvercinkayası bütçesinden sağlanan katkıyla, İ.Ü. Prehistorya Anabilim Dalı adına yürütülmüştür.

2000 yılı yüzey araştırmaları, önce yöre sakinleri tarafından, define kazılarının yapıldığı bildirilen, ören yerlerindeki tahribatın belirlenmesi, ardından da yeni buluntu alanlarına yönelme şeklinde, iki kademeli olarak gerçekleştirilmiştir.

Kaçak kazı alanları bağlamında, Demirci Kasabası ± 1.5 km kuzeybatısında, Emine Us bağında (P34/152) olası bir Bizans mezarlığı envantere alınmış, eski saptamalardan Deştin (P34/01) öreni, Poyrazlık Tepe mevkiinde yer alan Kuyuluyer Tum I (P34/75), Büyük Deller tepesi öreni (P34/21) ve Çanlı Kilise (P33/18) yeniden ziyaret edilerek, tahribatın boyutları belirlenmiştir.

Memleket Kültür Envanteri'ne katkı kapsamındaysa, Aksaray İli sınırları içinde, Musularkayası Ağıllar önünde, tekerlek izli say yolu (P33/11b), Musular Tepesi (Δ1196) üzerinde 7 tümülüs (P33/82-88), önemli bir obsidyen yatağı olan Nenezi Dağı (Δ1751) zirvesinde, Çanlı Kilise çağdaşı olabilecek bir ören yeri (P34/153) ve güney yamaçtan başlayıp tarlalar içinde uzanan bir çevre duvarı (P34/154), Karaören Köyü girişinde Karaören Höyük (R33/08), Niğde iline bağlı Gösterli kasabası güneyindeyse, Ayderesi Vadisi'nde say içine oyulu eski Gösterli (P34/155), aynı vadi içinde Kumluelma Mevkii çanak çömlek yoğun-

luğu (P34/156), Keçikıran Tepesi (Δ 1751) doğu yamacında, Mercimekkayası ($\pm \Delta$ 1700) buluntu alanı (P34/157) ve mezar yığıması (P34/158) belgelenmiştir.

Sevil Gülçur

Doğu ve Kuzeydoğu Lykia-Güneybatı Pisidia Epigrafya-Tarihi Coğrafya Yüzey Araştırmaları Projesi 2000 Yılı Çalışmaları

Antalya ili sınırları içinde 1990 yılından bu yana, Avusturya Bilimler Akademisi Küçükasya Komisyonu'nun finans desteğiyle uygulanmakta olan projeye ilişkin çalışmalara Temmuz - Ağustos aylarında devam edilmiştir. Kültür Bakanlığı'nı İzmir Arkeoloji Müzesi elemanlarından Ayla Ünlü'nün temsil ettiği yüzey araştırmalarına proje asistanları olarak Araş. Gör H. Sami Öztürk ve Ayşegül Ergene katılmışlar ve özverili çalışmalarıyla önemli katkılar sağlamışlardır.

2000 yılı çalışmaları, Yukarıkaraman Köyü (Termessos teritoryumu); Hurma Köyü (Attaleia teritoryumu); Hisarçandır Köyü'nün Armutçuk, Fillara ve Havuzönüdamı mevkileri; Üçoluk Köyü'nün Örencikdamı Mevkii ile Ovacık, Gedelma ve Kuzca köylerinde gerçekleştirilmiştir: Yukarıkaraman Köyü bölgesinde bulunan bir miltaşu Termessos'u yolun başlangıç noktası olarak göstermekte olup; verilen mesafe (12 km), buluntu yeri ile Termessos kent alanı arasındaki uzaklığa tam olarak uymaktadır.

Antalya'nın 11 km batı-güneybatısında bulunan Hurma Köyü'nün 4.5 km batı-güneybatısında bir antik yerleşim yeri belirlenmiş; bu yere ait olduğu anlaşılan nekropol alanında ise yayımsız 6 mezar yazıtı bulunarak, daha önce yayımlanmış 3 mezar yazıtına ilişkin düzeltme ve eklemeler yapılmıştır. Söz konusu yerin daha önce literatürde belirtildiği gibi Onobara olmadığı, yalnızca Attaleia egemenlik alanında bir köy olduğu kesindir.

Antalya'nın 30-35 km güneybatısındaki Üçoluk Köyü'nün Örencikdamı Mevkii ile Hisarçandır Köyü'nün Armutçuk ve Fillara mevkilerinde birer mezar yazıtı ele geçirilmiş olup; Hisarçandır Köyü'nün Havuzönüdamı Mevkii'nde bulunan 7 adak yazıtı vasıtasıyla burasının Tanrı Ares'e ait bir kült yeri olduğu anlaşılmıştır. Havuzönü buluntuları yörede ilk olmaları bakımından önem taşımaktadır.

Bir başka kült yeri ise, Antalya'nın 38 km güneybatısındaki Ovacık Köyü'nün, büyük bir olasılıkla antik Marmara kentinin egemenlik alanında yer alan Mizir Mevkii'nde belirlenmiştir. Burada bulunan 5 adak yazıtı, tebcil edilen tanrının bir ırmak tanrısı olan Meizoares olduğunu göstermektedir. Adı geçen tanrıya ilişkin olarak literatürde herhangi bir bilgi bulunmadığı anlaşılmaktadır.

2000 yılı çalışmalarının diğer buluntularını ise, Antalya'nın 40 km kadar güneybatısındaki Gedelma Köyü'nün Çınarlıpınar ve Kozlupınar mevkilerinde bulunan birer mezar yazıtıyla Kuzca Köyü'nün Arslanlı Mevkii'nde tespit edilen, antik Kitanaura Kenti'ne ait sınır yazıtı teşkil etmektedir.

Bülent İplikçioğlu

Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri TAY Projesi TAYEx 2000 Çalışmaları

1. Etabının Paleolitik Çağ'dan İTÇ sonuna kadarki dönem yerleşmelerini kapsadığı ve 4 yılda tamamlanması düşünülen TAYEx'in (TAY Expedition/TAY Keşif Gezisi) ilk aşaması olan Marmara ve Ege bölgelerinde, 2000 yılında 356 arkeolojik yerleşme yeri araştırılmıştır. İki bölgede toplam 16.925 km yolun katedildiği, 2309 analog saydam, 1 GB sayısal fotoğraf ve 43 saatlik filmin çekildiği keşif gezisi arazi çalışmalarındaki amaç, her yerleşme/buluntu yerinin Küresel Konumlandırma Sistemi yardımıyla kesin koordinatlarının saptanması, yerleşme/buluntu yerlerine ulaşmayı sağlayacak ayrıntılı tanımların oluşturulması, tahribat boyutlarının tanımsal ve görsel olarak belgelenmesi, eldeki mevcut veriler ile o günkü durumlarının karşılaştırılmasıdır.

Bu çalışmalar sonucunda ziyaret edilen 356 arkeolojik yerleşmeden 299'unda tahribat görülmüştür. Marmara bölgesinde İstanbul, Kırklareli, Tekirdağ, Edirne, Çanakkale, Balıkesir, Bursa, Bilecik, Yalova, Sakarya ve Kocaeli illerinde yapılan araştırmada 176 yerleşme yerinin 160'ında tahribat belgelenmiş, bunların 102'sine tarım ve tarımsal faaliyetler, 16'sına yapılaşma, 9'una definicilik, 6'sına yol, 3'üne doğal nedenler, 3'üne madenler ve 21'ine de diğer sebepler yol açmıştır. Ege bölgesinde ise Manisa, İzmir, Aydın, Muğla, Denizli, Afyonkarahisar, Uşak ve Kütahya illerinde yapılan araştırmada 180 yerleşme yerinin 139'unda tahribat görülmüştür. Bunların da 71'inin tarım, 29'unun yapılaşma, 23'ünün definicilik, 8'inin yol, 2'sinin doğal, 1'inin maden yapımı ve 5'inin ise diğer nedenlerden dolayı tahribata uğradığı tespit edilmiştir.

TAYEx'in bu ilk aşaması sonunda hazırlanarak, ulusal - uluslararası ilgili kurum ve kişilere gönderilen "Türkiye Arkeolojik Tahribat Raporu 2000" adlı belgede 2000 yılındaki tüm çalışmalar ve tahribatın yoğun olduğu örnek arkeolojik yerleşmeler görsel olarak yer almıştır.

TAYEx arazi ekipleri bu yılki çalışmalarını bütün yaz boyunca Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde sürdürecektir. Bu iki bölgede 600'e yakın yerleşmenin incelenmesi ve belgelenmesi hedeflenmektedir.

Oğuz Tanındı

Tunç Çağı'nda Milet: Ege ile Anadolu Arasında Köprü

Bu yazı, Prof. Dr. W.-D. Niemeier'in Alman Arkeoloji Enstitüsü'nde 14.12.2000 tarihinde verdiği "Milet in der Bronzezeit" adlı konferansın özetidir.

Milet'in kökeni daha Antik Dönem'de sorgulanmaya başlanmıştı. Miladi yıllarda yaşayan coğrafyacı Strabon, M.ö. 4. yy tarihçisi Kyme'li Ephoros'tan söz eder: "Ephoros şöyle der: Milet, önce denizden gelen Giritliler tarafından kuruldu ve Sarpedon önderliğinde Girit Miletos'undan gelenler buraya aynı adı verdiler. Burada daha önce Lelegler vardı". Hellenler, Batı Anadolu'da kendilerinden önce yerleşenlere ya Leleg ya da Karyalılar derlerdi. Sarpedon, Knossos hafiri Arthur Evans'ın M.ö. 3. bin 2. bin arası Girit Tunç Çağı'na Minos adını verdiği Knossos'lu efsanevi kral Minos'un kardeşlerinden biriydi. Antik Hellen dünyası, aynı kralın, Ege Denizi'nin ilk hâkimi olduğunu biliyordu. Minos'un bu deniz gücü ve Ephoros'un aktarımları, daha geç dönemde çıkmış söylentiler olarak yorumlanmıştır.

Konferansı veren tarafından 1994 yılında Athena Tapınağı civarında Milet'in erken tarihini araştırmaya yönelik başlatılan kazı projesi, Ephoros'un büyük ölçüde haklı olduğunu ortaya koymuştur. Yeraltı suyunu boşaltan pompalarla, yeraltı su seviyesinin 2 m kadar derinliğine inilerek yapılan kazılar, buradaki yerleşimin M.ö. 4. bin yıllarına, Kalkolitik Dönem'e kadar uzandığını göstermiştir. Latmos Körfezi'nin dolmasıyla önceleri bir ada, sonra yarımada üzerinde bulunan yerleşme, Ege ve İç Anadolu arasında önemli bir köprü işlevi görmüştür. Çünkü Latmos Körfezi'ne dökülen Menderes Nehri'nin ovası çok eskiden beri anayol güzergâhı üzerinde bulunuyordu. Milet I Kalkolitik keramikleri bir yandan İç Anadolu yerleşmeleriyle, diğer yandan Ege Adaları ve Kara Yunanistan'ı ile bağlantıları gösterir. Dilgi üretimi için Kiklad adalarından Melos'tan ithal edilen obsiden (volkanik cam) İç Anadolu'ya gönderiliyordu.

M.ö. 3. bin Erken Tunç Çağı yerleşimi Milet II de Kiklad adalarıyla ilişkiydi. Kiklad türü keramik buluntusu, özellikle de Kiklad idolu denilen ve kültünel işlevi olan baş buluntusu, metal zengini Anadolu'dan, kıtlığı çekilen Ege'ye metal (bakır, altın) ithal etmek için Kiklad denizcileriyle tüccarlarının Milet II'nin yerli halkıyla birlikte yaşadıklarını gösteren bir ipucu olabilir.

Orta Tunç Çağı yerleşmesi Milet III (yak. M.ö. 1900-1750) Girit-Minos etkilerinin yoğun olduğu bir dönemdir. Özellikle mika içerikli kilden üretilen yerel günlük kullanım kapları, Minos varlığını gösterir. İki adet Minos mührü ile kile basılı mühür damgası buluntusu, yerleşimin Minos yönetiminde olduğunu gösterir. Minos'un burada varlığının sebebi, o sıralar

Girit'te kurulan Eski Saraylara hem Ege'de destek sağlamak ve hem de Girit'te bulunmayan metal ihtiyaçlarını temin etmek içindir. Ege dünyasının tersine bol miktarda metal bulunan İç Anadolu ile ticaret ilişkilerini gösteren bir dizi ipucu vardır.

Milet IV'te (yak. M.ö. 1750-1450), bol miktarda Minos günlük kullanım keramiği, Minos freskleri ve Linear A yazısının varlığı Minos kültürünün daha güçlü olduğunu gösterir. 1999 yazında, merkezinde kerpiç sunaklı bir avlusu olan kutsal alan kazılmıştır. Çevresinde küçük kireç adak masacıkları bulunan bu kutsal alandaki buluntular arasında bir Minos mührü, kült kapları ve karbonlaşmış bir ahşap taht vardı.

Milet IV, olasılıkla Ege bölgesinde Minos'u zorlayan ve kısa bir süre sonra da Girit'i alacak olan Mikenliler tarafından sona erdirilmiştir. Buluntulara göre Milet V (yak. M.ö. 1450-1320) Batı Anadolu kıyısında köprü işlevi gören bir Miken yerleşmesidir. Hitit başşehri Hattuşa'daki kil tablet arşivlerinde, Miken Yunanistan'ında aranması gereken Ahhijawa Büyük Krallığı'nın vasali olan Milet'ten, Millawanda olarak bahsedilmektedir. Millawanda Hititlerin Batı Anadolu'daki düşmanlarıyla aralarındaki anlaşmazlığa karıştı ve yaklaşık M.ö. 1320'de Hitit büyük kralı II. Murşili'nin orduları tarafından yok edildi. Milet V'in bu tahribatı kazılarda büyük bir yangın tabakası olarak saptanabilmiştir. Millawanda M.ö. 13. yy ortalarında Hitit hâkimiyetine girmiştir. Yerel üretim olan bir Miken kabının üzerindeki Hitit tanrı ve büyük krallarının taşıdığı boynuzlu taç betimlemesi gibi Milet VI (yak. M.ö. 1320-1100) buluntularından bu durum açıkça anlaşılır.

Almanca'dan çeviren: Ali Akkaya

Taşucu - Sırtlanini Mağarası Can Çekişiyor !

Çukurova'nın 35.000 yıl önceki ilk sakinlerinin oturduğu mağara fosseptik olarak kullanılıyor.

Anadolu insanlık tarihinin tüm safhalarını kesintisiz olarak yaşamış çok önemli bir bölgedir. Araştırmaların eksikliğinden kaynaklanan boşluklar olmakla birlikte, Çukurova'nın da bu tarihsel olgulara katıldığı anlaşılmaktadır. Güneydoğu Anadolu, Antakya ve çevresi ile Antalya yöresi Paleolitik ve Epipaleolitik yerleşmeler açısından daha iyi bilinmektedir. Üzülerek söylemem gerekir ki, arada sadece Adana, Tarsus ve Mersin illeri bu dönem yerleşmelerini kapsamı açısından boş görünmektedir. Aslında, Göksu Vadisi olsun, Toros Dağlarının güney yamaçları olsun, bu bölgelerdeki araştırmalar arttıkça haritadaki bu boşluk mutlaka dolacaktır. Bu konuda İ. Kılıç Kökten'in 1957 yılında, "Yerleşme içeren verimli mağaraların daha çok Güney Anadolu'nun Akdeniz sahil şeridi ve

Orta Anadolu ile bağlantı yapan dağ sıraları arasındaki kalkerli karstik arazide toplanmış olduklarını gördüm”, şeklinde beyanattır. İşte bu yüzden, Mersin-Silifke- Taşucu Sırtlanini Mağarası bu bölgenin bilinen tek Paleolitik mağarasıdır ve bölge iskan tarihi açısından çok önemlidir. Bunun dışında Münih Üniversitesi’nden Prof.Dr. Ahmet Ünal’ın da belirttiği gibi, Göksü Vadisi’nde gene Kökten’in tespit ettiği Bebek Deresi boyunca Aptalin, Küllüklüin, Kocasığınak, Kızılın ve Akin’de de araştırma yapılması, bu mağaralarda yerleşmelerin tespiti açısından çok önemlidir.

Sırtlanini Mağarası, Taşucu İskelesi yakınında doğal bir mağaradır. Mağaranın ağız Taşucu Körfezi’ne bakmakta imiş. Günümüz Akdeniz su seviyesinden 20-30 m yüksekte yer almaktadır. İlk kez Kökten tarafından 1956 yılında keşfedilmiş, 1957 yılında ise, küçük çapta bir kontrol kazısı yapılmıştır. Mağara içindeki sekide Üst Paleolitik tarihlenebilecek silex bir uçla,

basit yontma taş aletler ele geçmiştir. Biz, Ünal’ın bizi uyarmasından sonra iki kez Taşucu’na gittik. Nisan 2001’de, Taşucu Eğitim ve Doğal Hayatı Koruma Vakfı 2. Başkanı İbrahim Serbest’in rehberliğinde mağarayı tespit edebildik. Mağara ağzının bir kısmı kısmen görülebilmekle birlikte, iki yanındaki yapının fosseptik borularının mağaranın tavanı delinerek ve ağzının betonla kapatılarak nasıl fosseptik çukuruna verildiğini üzümlük gördük. Batısındaki binanın pis sularının mağaraya verilmesi bizleri nasıl üzdüyse, doğusundaki binanın henüz inşaatının bitmemiş olması da bizi o derece sevindirdi! Rehberimiz İbrahim Serbest, 71 yaşında ve 1940’lı yıllarda mağaraya hemen hemen her gün girdiklerini, çok sayıda (biz alet şekilleri gösterdikten sonra anımsadı) Üst Paleolitik Çağ aletlerinden bolca topladıklarını hala hatırlıyor.

Bu konuda yetkili ve ilgililerin birşeyler yapması gerekiyor.

Haber: Serdar Girginer

Eskiçağ Bilimleri Alanında Yapılan Birkaç Yüksek Lisans (YL) ve Doktora (DT) Tezi

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi

Dönmez, Ş., “İlk Tunç Çağı II Öncesinde Orta Karadeniz Bölgesi’nin Kültürel Gelişimi (İkiztepe Çanak-Çömleği ve Küçük Buluntuları Işığında)”, İstanbul 2000, DT (Dan: Ö. Bilgi).

Eskiçağ Tarihi

Payne, R.M., “Hyeroglif ve Çivi Yazılı Bulgular Işığında Urartular’da Kullanılan Hacim ve Ölçüler”, İstanbul 2001, DT (Dan: A. Dinçol).

Klasik Arkeoloji

Ergin, G., “Miken Çağında Ekonomik ve Ticari Hayat (Linear B Tabletleri ve Arkeolojik Buluntular Işığında)”, YL (Dan: E.T. Tulunay).

Şentürk, H., “Antik Çağda Pamphylia Bölgesinde Perge’ye Ulaşan Yollar”, YL (Dan: H. Abbasoğlu).

Çokay, S., “Karaçalı Nekropolü”, DT (Dan: H. Abbasoğlu).

Hititoloji

Alparslan, M., “II. Murşili ve Dönemi”, DT (Dan: A. Dinçol).

Enstitü’den

Muhabir üyemiz Dr. Joachim Marzahn üyelik beratını aldı:

Dr. Marzahn görevli olduğu, Berlin Vorderasiatisches Museum’da 2000 yılının sonlarından itibaren hazırlıkları devam eden, “Mythos ve Modernizm Arasındaki Diyalog-Gilgameş” projesi altında ve Ekim-Aralık ayları arasında sergilenen “Gilgameş” konulu bir sergi gerçekleştirmiştir. Bunun yanında başka sergi hazırlıklarında bulunmuştur: Dresden Landesmuseum’da Bahrein arkeolojik hazinelerini içeren “Bilinmeyen Cennet”, Baden-Württemberg Landesbank’da “Troja-Hayal ve Gerçek”, İstanbul Yapı Kredi Kültür Merkezi’nde “Boğazköy’den Karatepeye- Hititbilim ve Hitit Dünyasının Keşfi” sergileri ve pek yakında Duisburg Stadtmuseum’da açılacak olan “Yazının Gücü, 5000 yıl medya ve etkileri” sergisi.

Dr. Marzahn tarafından yürütülen bilimsel çalışmalar büyük ölçüde meslektaşlarla beraber ve kendi himayesi

altında yapılan çalışmalardan oluşmaktadır. Fara Metinleri’nin ortak edisyonu için Berlin’de bulunan, Fatma Yıldız (İstanbul) ve Horst Steible (Freiburg)’nin yanısıra, 24 bilimci Dr. Marzahn’ın himayesi altında çalışmıştır.

Bunların yanı sıra bazı uluslar arası projeleri de vardır. Bunlardan birkaçı Tel Aviv’den Benjamin Sass ile beraber, Babil kiremitlerinin üzerinde bulunan Arami yazıtlar monografisi hakkında halen devam eden çalışması ve Robert K. Englund, UCLA ve başka enstitüleri ile beraber (bkz. www.mpiwgberlin.mpg.de/cdli/index.html) “Cuneiform Digital Library Initiative” projesi çerçevesinde M.Ö. 3. binyıl çiviyazılı belgelerin dijitalleştirme çalışmaları.

Almanca’dan Çeviren: Metin Alparslan

İnternette Eskiçağ Bilimleri

İnternet'te Eskiçağ Araştırmaları Bölümümüzde, bu kez konunun güncellik kazanması nedeniyle, ağırlıklı olarak Web de tarihi yer adları (toponimi) konusu ele alınacaktır. Toponimi, yer adlarını köken bilgisi, tarihsel gelişme yönü, çeşitli dil ve kültür sorunları açısından inceleyen bilim olarak tanımlanır. Başka bir tanımla, toponimi için "yer adlarının arkeolojisi" de diyebiliriz.

Toponimi ile ilgili web adresleri

<http://www.ku-eichstaett.de/SLF/EnglVglSW/OnOn.htm> Onomasiology Online adlı, onomastik ile ilgili dilbilimcilerin hazırladığı online dergi.

<http://www.p.lodz.pl/I35/personal/jw37/EUROPE/europe.html#T> Avrupa Yer Adları Forumu adını taşıyan, Avrupadaki yer adlarının çeşitli dillerdeki karşılıklarını veren bir sayfa. Polonya'da hazırlanmış ve yeni güncellenmiş.

<http://geonames.nrcan.gc.ca/english/unindex.html> Birleşmiş Milletler ve Dünyada yer adlarının standartlaştırılması başlıklı sayfa. United Nations Group of Experts on Geographical Names (UNGEGN) Grubunun ağırlıklı olarak ekzonimler üzerine çalışmaları var.

Buranın Doğu ve Güneydoğu Avrupa Bölümünün adresi ise <http://www.sigov.si/kszi/division/index.html> Türkiye'nin burada aktif üye olmayıp gözlemci olarak yer aldığı görülüyor.

<http://www.toponymie.gouv.qc.ca/kadmon.htm#T> Glossaire de la Terminologie Toponymique başlıklı, sadece Fransızca, bu konudaki terminolojiyi açıklayan sayfa.

<http://www.eki.ee/knn/lingid2.htm> Estonya'dan bir sayfa, konuyla ilgili pek çok ülkenin adreslerine bağlantılar içeriyor.

<http://www1.tip.nl/~t100878/altname.htm> Ülke adlarının etimolojisi sayfası. Ülke adlarının İngilizce dışında kalan adlandırılmalarını veriyor.

http://dmoz.org/Science/Social_Sciences/Geography/Place_Names/ Topnimi linkleri sayfası

<http://fuzzy.arts.kuleuven.ac.be/icosweb/> Uluslararası Onomastik Bilimleri Konseyi'nin (ICOS) sayfası. Tüm dünyada adlara (Kişi,yer ve diğer özel adlar) ilgi duyan akademisyenlerin örgütü. 1950 den beri Onoma adlı dergiyi yayınlıyor.

http://almashriq.hiof.no/lebanon/400/410/412/elies_project/glimse_of_yesterday.html Lübnan'daki yer adları. Lübnan'daki yer adlarında kültürel süreklilik vurgulanıyor. http://almashriq.hiof.no/lebanon/400/410/412/elies_project/glimse_of_yesterday.html Doğu Makedonya'daki yer adları üzerine *Ancient History Bulletin*'de yayımlanmış bir makale.

<http://www.columbia.edu/acis/ets/Graesse/contents.html> Latin Dünyasına ait yer adları, alfabetik.

<http://members.tripod.com/~Grozniyat/vg/vg.html> Balkanlarda yer adlarının kökenine de yer veren *The Slavonic and East European Review*'da yayımlanmış bir makale.

http://www.unc.edu/depts/cl_atlas/ Barrington Yunan ve Roma Dünyası Atlasının tanıtım sayfası. Atlas yer adları için çok değerli bir kaynak. İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü kütüphanesine yeni geldi.

Eskiçağ Araştırmaları İçin Birkaç Yararlı Adres

http://tenaya.cs.dartmouth.edu/history/bronze_age/ Ege prehistoryası için online eğitim sayfası.

<http://www.indiana.edu/~classics/aegean/R07.html> Batı Anadolu'da Erken Bronz Çağı, online eğitim sayfası.

http://lettere.unive.it/materiale_didattico/archeologia_egea/engl1.htm Ege prehistoryası için web'de kaynaklar.

<http://www.med.abaco-mac.it/issue001/articles/doc/014.htm> Ege Prehistoryası için diğer bir online eğitim sayfası

<http://www.sas.upenn.edu/~ekondrat/aegean.html> Pennsylvania Üniversitesinin Forum Antiquum, Ege Sanatı ve Arkeolojisi Kaynakları sayfası. Yararlı linkleri var.

<http://www.ch.kagu.sut.ac.jp/OK/nakai/kaman/index.html> Japon Anadolu Arkeolojisi Enstitüsü.

<http://www.lfc.edu/academics/greece/ba.html> Yunanistan'da Bronz Çağı Yerleşimleri

<http://www.wsu.edu:8080/%7Eedee/MINOA/MINOANS.HTM> Ege'nin Saray Uygarlıkları, başlıklı, Minos Dönemi üzerine ayrıntılı bilgiler.

<http://helios.unive.it/~termo/DataBank/Lista.htm> Ege Se-ramiği konusunda bir sayfa.

<http://www.geocities.com/Athens/Troy/1664/contents.html> Klasik Mitoloji için etimolojik sözlük.

<http://www.muw.edu/~rmccalli/EtruscanIntro.html> Etrüskçe Sözlük

<http://www.angelfire.com/tx/eclectorium/indoeuro.html> Hint-Avrupa Araştırmaları kaynakları sayfası.

Türkçe İçerikli Birkaç Arkeoloji Sayfası

<http://www.akmed.org.tr/sol.htm> Antalya'daki Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü

<http://marduk.artshost.com/arkeoloji.htm> Amatör bir sayfa.

<http://mezopotamya.tripod.com/> Makale çevirileri ve yararlı linkler içeren amatör bir site.

<http://www.solikilikia.8m.com/> Soli kazılarının sayfası

<http://members.nbc.com/arkeolog/main.htm> İçeriği zengin, ancak sık güncellenmediği anlaşılan amatör bir site.

<http://www.magnesia.org/> Menderes Magnesiası kazılarının sayfası., Türkçe, İngilizce ve Almanca hazırlanmış.

<http://www.selcuk.gov.tr/> Selçuk Kaymakamlığı'nın hazırlattığı Selçuk-Efes sayfası

<http://www.metu.edu.tr/home/wwwart/kultur/phrygia/index.html> Ortadoğu Teknik Üniversitesi Arkeoloji Topluluğu'nun sayfası, ayrıntılı ve iyi hazırlanmış.

<http://www.archaeologyinanatolia.co.uk/> Türkçe ve İngilizce Anadolu Arkeolojisi sayfası

<http://www.arkitera.com/webrehberi/mimarlikvesanat tarihi/arkeoloji&kazilar/> Mimari ağırlıklı bir site, arkeoloji ile ilgili linkleri de var

Üstün Çelikler

Enstitü Kitaplığından Haberler

Enstitü binasındaki restorasyonun bitmesiyle kitaplığımızın büyümesi de hızlanmıştır. Şimdiye kadar olduğu gibi, aradan geçen süre içinde kitap değiş tokuş programımız da devam etmiştir. Daha önce birlikte çalıştığımız kurumlara Alman Şarkiyat Cemiyeti de eklenmiştir. Enstitü'ye kitap, başış ya da değiş tokuş yoluyla alınabiliyordu. Bu dönemde ise kitap severlerin ve kitaplık görevlilerinin de yardımı ile Enstitümüz ilk defa satın alma yoluyla kitap sahibi olmuştur. Dileğimiz bunun artarak devam etmesidir. Geçen sayımızda da belirttiğimiz gibi, kitaplığımızı bir an önce halka açık bir kütüphaneye dönüştürmemiz gerekmektedir. Programımız doğrultusunda kitap tasnif ve fişleme çalışmalarına Ekim/Kasım 2001 tarihlerinde başlanacaktır. Bu arada her zamanki gibi başta Ege Yayıncılık, Prof. Dr. Harald Hauptmann, Dr. Joachim Marzahn, Tevfik Maviengin, Tombak Dergisi olmak üzere kitaplığımıza katkıda bulunan kişi ve kuruluşlara teşekkür etmek isteriz.

Kitaplığımız ile ilgili en yeni haberlere Web sayfamızdan ulaşabilirsiniz: www.eskicag.org

Yeni Gelen Yayınlar

- Abbasoğlu, H., *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri*, Ankara, 1994.
- Akarca, A., *Yunan Arkeolojisinin Ana Çizgileri-I: Şehir ve Savunması*, Ankara, 1998.
- Aksoy, Y., *Halikarnas Kadrgası*, İstanbul, 1997.
- Aksoy, Y., *Ege Kültürü*, İstanbul, 1999.
- Akşit, İ., *Hititler*, İstanbul, 1981.
- Akurgal, E., *Eski İzmir I- Yerleşme Katları ve Athena Tapınağı*, Ankara, 1997.
- Alkım, U.B., H. Alkım, Bilgi, Ö., *İkiztepe I- Birinci ve İkinci Dönem Kazıları (1974-1975)* Ankara, 1988.
- Alp, S., *Hethitische Keilschrifttexte aus Maşat Höyük*, Ankara, 1991.
- Alp, S., *Hethitische Briefe aus Maşat Höyük*, Ankara, 1991.
- Alp, S., *Beitraege zur Erforschung des hethitischen Tempels. Kultanlagen im Lichte der Keilschrift*, Ankara, 1993.
- Alp, S., *Konya Civarında Karahöyük Kazılarında Bulunan Silindir ve Damga Mühürleri*, Ankara, 1994.
- Arslan, M., *Museum of Anatolian Civilizations: Roman Coins*, Ankara, 1992.
- Atlan, S., *1947-1967 Yılları Side Kazıları Srasında Elde Edilen Sikkeler*, Ankara, 1976.
- Bahşaliyev, V., *Nahçivan Arkeolojisi/The Archaeology of Nakhchivan*, İstanbul, 1997.
- Baramki, D., *The Coins Exhibited in the Archaeological Museum of The American University of Beirut*, Beirut, 1968.
- Bossert, H.Th., *Etice Formlar Bilgisinin Örnek Derlemesi*, İstanbul, 1935.
- Celal Esad Arseven Anısına Sanat Tarihi Bildirileri, İstanbul, 2000.
- Ceram, C.W., *Enge Schlucht und Schwarzer Berg*, Hamburg, 1973.

- Çığ, M.; H. Kızılyay, *Yeni Sumer Çağına Ait Nippur Hukuki ve İdari Belgeleri I- Neusumerische Rechts-und Verwaltungsurkunden aus Nippur I*, Ankara, 1993.
- Chlopin, I.N., *Jungbronzezeitliche Gräberfelder im Sumbur-Tal, Südwest-Türkmenistan*, München, 1986.
- Demir, A., *Through the Ages Antakya*, İstanbul, 1996.
- Donbaz, V., *Ninurta-Tukulti-Assur Zamanına Ait Orta Assur İdari Belgeleri*, Ankara, 1976.
- Dörner, F.K., *Nemrut Dağı'nın Zirvesinde Tanrıların Tahtları*, Ankara, 1999.
- Eren, M., *İstanbul Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Boğazköy Tabletleri IV*, Ankara, 1988.
- Erkanal, A., *Anadolu'da Bulunan Suriye Kökenli Mühürler ve Mühür Baskıları*, Ankara, 1994.
- Ertem, H., *Korucutepe I (1973-1975 Kazı Yıllarında Ele Geçen Erken Hitit İmparatorluk Çağı Arası Küçük Buluntular)*, Ankara, 1988.
- Fedorov-Davydov, G.A., *Städte der Goldenen Horde an der unteren Wolga*, München, 1984.
- Günergün, F. (Ed.), *Türkiye'de Bilim, Teknoloji ve Tıp Tarihi Çalışmaları (1973-1998)*, Ankara, 2000.
- Hauptmann, H., H. Waetzoldt (Ed.), *Wirtschaft und Gesellschaft von Ebla*, Heidelberg, 1989.
- Kempinski, A., *Megiddo; A City-State and Royal Centre in North Israel*, München, 1987.
- Kiguradze, T., *Neolithische Siedlungen von Kvemo-Kartli, Georgien*, München, 1986.
- Kozenkova, V.I., *Serzen'-Jurt*, Mainz, 1992.
- Krahmer, S.N., *İstanbul Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Sumer Edebi Tablet ve Parçaları II*, Ankara, 1976.
- Litvinskij, B.A., *Antike und frühmittelalterliche Grabhügel im westlichen Fergana-Becken, Tadzikistan*, München, 1986.
- Onurkan, S., *Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri*, Ankara, 1988.
- Özgüç, T., *Maşat Höyük Kazıları ve Çevresindeki Araştırmalar*, Ankara, 1978.
- Özgüç, T., *Kültepe-Kaniş/Neşa Sarayları ve Mabedleri-The Palaces and Tempels of Kültepe, Kaniş/Neşa*, Ankara, 1999.
- Pizchelaury, K., *Jungbronzezeitliche bis ältereisenzeitliche Heiligtümer in Ost-Georgien*, München, 1984.
- Platon (çev. S.Sinanoğlu), *Kriton*, Ankara, 1980.
- Remzi Oğuz Arık Armağanı, Ankara, 1997.
- Rohde, G., Sinanoğlu, S., *Lingua Latina- Latince Ders Kitabı I*, Ankara, 1985.
- Saltuk, S., *Antik Çağda Hipodromlar, Circuslar*, İstanbul, 2001.
- Sevin, V., *İmikuşağı I*, Ankara, 1995.
- Shaw, St., *From Empire to Republic (5 cilt)*, Ankara, 2000.
- Sinanoğlu, S., *L'Humanisme a Venir*, Ankara, 1973.
- Şahin, N., *Zeus'un Anadolu Kültleri*, İstanbul, 2001.
- Şenyürek, M., *The Pontian Ictitheres from the Elmadağ District*, Ankara, 1960.
- Tahsin Özgüç'e Armağan. *Anatolia and the Anchiient Near East-Studies in Honor of Tahsin Özgüç*, Ankara, 1989.

- Tatar, E.; M. Özdoğan; N.Başgelen, *Öneriler*, İstanbul, 1993.
- Todorova, H., *Kupferzeitliche Siedlungen in Nordostbulgarien*, München, 1982.
- Tosun, M., M. Yalvaç, *Sumer Dili ve Grameri I*, Ankara, 1981.
- Umar, B., *Karia*, İstanbul, 1999.
- Umar, B., *Karadeniz Kappadokia'sı (Pontos)*, İstanbul, 2000.
- Umurtak, G., *Korucutepe II 1973-1975 Dönemi Kazılarında Bulunmuş Olan Hitit Çağı Çanak Çömleği*, Ankara, 1996.
- Ünal, A., *Studies in Anatolia the Hittite Ritual of Hantitassu from the City of Hurma Against Trouble Some Years*, Ankara, 1996.

Yeni Gelen Süreli Yayınlar

- Adalya IV*, 1999-2000.
- Anatolian Archaeology- Reports on Research Conducted in Turkey* 1, 1995; 2, 1996; 4, 1998; 5, 1999.
- Antropoloji*, Ankara 5, 1969-70; 9, 1975-76; 10, 1977-78; 13, 1997.
- Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, Sayı: 94-99.
- Chiron- Mitteilungen der Kommission für alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts* 30, 2000.
- Sanat Tarihi Defterleri* 4, 2000.
- Tarih, Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi* 168-170, 2000-2001.
- Tel Aviv* 27/2, 2000.
- Türk Dünyası Araştırmaları* 129, 2000.
- Tombak* 35, 2000; 36, 2001.

Metin Alparslan

Üyelerimizden

Şeref Üyemiz, Türk Arkeolojisinin ilk kuşağından Prof. Dr. Afif Erzen 29 Ağustos 2000 ve Prof. Dr. Jale İnan 27 Şubat 2001 tarihinde son yolculuklarına uğurlandılar. Çeşitli merkezlerde yürüttükleri arkeolojik çalışmalar, bilimsel yayınları ve yetiştirdikleri bilim insanlarıyla daima hatırlanacaklar ve eserleri ışık tutmaya devam ettikçe kendileri de bizimle olacaklardır.

Üyelerimizden Doç. Dr. Sait Başaran İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Onarım-Koruma ve Restorasyon Bölümü'nde Profesörlüğe ve Yard. Doç. Dr. Sümer Atasoy İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı'nda Doçentliğe yükseltilmiştir.

Prof. Dr. Cahit Günbattı A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekan Yardımcılığı görevini yürütmektedir.

Enstitü Evinde Konuklarımız Vardı !

Tarlabası'ndaki yeni merkezimizde, 24 Nisan 2001 tarihinde yapılan bir tören ile, Alman Arkeoloji Enstitüsü İstanbul Şubesi Müdürlüğü görevi sona eren Prof. Dr. Harald Hauptmann'a Enstitümüz tarafından "Şeref Üyesi" payesi verildi. Bunun yanı sıra, önceden muhabir üyeliğe seçilmiş olan ve "Boğazköy'den Karatepe'ye Hititbilim ve Hitit Dünyasının Keşfi" başlıklı sergi için İstanbul'da bulunan Berlin Müzesi uzmanlarından Dr. Joachim Marzahn'a ve yeni seçilen Eric Jean'a "Muhabir Üye" diplomaları sunuldu. Ayrıca Dr. Lutz Martin'in "Muhabir Üye" diploması da iletilmek üzere, aynı kurumda görevli olan Dr. Marzahn'a teslim edildi. Enstitü Yönetim Kurulu ve diğer bazı üyelerin yanı sıra, törende yabancı bilim adamlarından Jana Siegelová, Marie-Claude Trémouille, Wolfgang Radt, şeref üyelerinden Halet Çambel, Muhibbe Darga ve Ankara Üniversitesi'nden üyemiz Cem Karasu ile konuk olarak da S. Özkan Savaş gibi çok sayıda bilim adamı bulunmaktaydı. Enstitümüz bu törenle yeni evindeki ilk büyük toplantısını da gerçekleştirmiş oldu.

Enstitü Başkanı Prof. Dr. Ali M. Dinçol'un törendeki konuşması şöyledir:

Rede gehalten anlässlich der Verleihung der Ehrenmitgliedschaft des Türkischen Instituts für Altertumswissenschaften dem ehemaligen Direktor der Istanbul Abteilung des Deutschen Archäologischen Instituts am 24 April 2001

Sehr geehrte Gäste,

Liebe Kolleginnen und Kollegen,

Als wir, sieben Universitätsprofessoren, die in Ankara und İstanbul Vorderasiatische Archäologie, Klassische Archäologie, Vorgeschichte und Hethitologie lehrten, vor zehn Jahren das Institut für Altertumswissenschaften gründeten, hatten wir Nichts als Projekte und Hoffungen. Wir wollten, daß unser Institut autonom wird und somit von der Gefahr der Politisierung verschont bleibt, worin wir nach unseren Erfahrungen die größte Gefahr für Institutionen sahen, die vom Staat mit guten Absichten gegründet werden, aber unter Einfluß kurzfristigen politischen Beschlüssen von ihren Zielen abweichen mussten oder ihre Funktionen nicht mehr durchführen konnten. Nach der türkischen Gesetzgebung können sich Vereinigungen nur dann eine juristische Persönlichkeit aneignen, wenn sie in dem Status einer Gewerkschaft, einer politischen Partei, einem Berufskammer, einer Stiftung oder Gesellschaft gegründet werden. Wir standen vor der Wahl der letzten beiden und wir entschlossen uns für die Gesellschaft, obwohl wir uns bewußt waren, daß das betreffende Gesetz für die Betreuung der Gesellschaften, das nach dem Putsch 1980 als eine Reaktion gegen die Terrorakten der Gesellschaften während der damaligen chaotischen Bedingungen in Kraft getreten ist, sehr strenge, unlogis-

che und undemokratische Klauseln beinhaltet. Aber, ich muß gestehen, wir ahnten nicht, daß das Gesetz der Gesellschaften "Dernekler Kanunu" selber ein Hinderniß vor den Gesellschaften bildet. Zwei Jahre mussten wir uns dafür bestreben, unsere gesetzlichen und fiskalen Verpflichtungen zu vervollständigen. Man führte uns sogar einmal mit Herrn Abbasoğlu dem Gericht vor.

Trotz unzähligen Schwierigkeiten konnte das Institut zwei internationale wissenschaftliche Ereignisse verwirklichen. Eines davon ist das Symposium über die Siedlungsgeschichte Anatoliens während des Gipfelkonferenzen der Vereinten Nationen Habitat II, 1996; das zweite ist die Kilikierversammlung vor drei Jahren. Das Institut organisierte diese Versammlungen entweder alleine oder beteiligte sich mit anderen Institutionen in deren Veranstaltung. Ein drittes Projekt ist im Stadium der Entwicklung. Eine internationale Kommission arbeitet über die kulturelle Kontinuität und kulturelle Unterbrechung im alten Anatolien. Die ersten Ergebnisse des noch dauernden Meinungs austauschs über dem Wandel von der Bronzezeit in die Eisenzeit werden hoffentlich 2002 in Istanbul in diesem Haus von einem kleinem Kreis der Spezialisten verwertet. Die Ausstellung über das Abenteuer der Hethitologie ist ein anderes Geschehnis, für dessen Veranstaltung unser Institut mit anderen Partnern zusammenwirkt. Wir sind stolz, daß wir die Texte der Beiträge der Habitatversammlung veröffentlichen konnten, ohne vom Staat die wenigste Unterstützung zu bekommen. Auch das Buch des Kilikientreffens wird Mitte Mai als ein Band von *Varia Anatolica* publiziert. Vor einer Woche ist das zwölfte Heft der Serie kleineren Schriften für das Volk und Studenten erschienen. Wir hoffen die wissenschaftliche Serie, die mit dem Werk von unseren jungen Kollegen aus Ankara, Savaş Özkan Savaş über die Personen- Götter- u. Ortsnamen in den Hieroglyphenschriften begonnen ist, fortzusetzen. Unsere Nachrichtencourier Haberler geben wir zweimal per annum aus. Die zweisprachige Web-Seite des Instituts ist schon für die Besucher teilweise bereit.

Der Ausbau unserer Bibliothek setzt sich ständig fort. Die Zahl der gedruckten Werke, also Bücher, Periodica, Sonderdrucke hat schon 3000 überschritten. Das Institut ist mit mehreren Instituten, Museen und Universitäten im In- u. Ausland in Berührung und tauscht mit ihnen Veröffentlichung aus.

Dieses Haus, das wir im Juni 1998 von der Verwaltung der Nationalen Immobilien des Finanzministeriums gemietet hatten, war eine Ruine. Wir rissen die sämtlichen hölzernen Teile, das heißt praktisch die ganze innere Struktur ab und ließen sie nach dem Original neu bauen. Die sanitären und elektrischen Installationen wurden alle neu angelegt. Von den Fensterscheiben bis zum kleinsten Stück des Mobiliars wurden von privaten Fonds bezahlt. Wir verlangten vom Staate kein Groschen. Es ist noch nicht vollständig. Vor dem Winter

haben für die Heizung eine Lösung finden. Durch die Großzügigkeit des Borusan Holdings haben wir ein festes jährliches Einkommen, wofür wir sehr dankbar sind. Trotzdem sind wir nicht im Stande, dauerhaftes Personal zu beschäftigen. Wir haben noch einen schwierigen Weg vor uns. Die Wirtschaftskrise in der sich unser Land befindet, hat auch uns negativ beeinflusst. Unsere Sponsoren können uns nicht mehr unterstützen. Wir haben aber unsere Hoffnungen nicht aufgegeben und arbeiten mit gleicher Entschlossenheit weiter. Mit einem ausführlichen Brief berichteten wir die Lage des Instituts an die Generaldirektion für Kultur und Ausbildung der Europäischen Kommission. Wir erwarten ihre Antwort.

Verehrte Gäste, so sieht die Bilanz nach zehn Jahren aus. Ich überlasse Ihnen selber zu entscheiden, ob der erreichte Punkt als Erfolg aufgefaßt werden kann. Aber, eins kann ich Ihnen versichern, wir haben in diesen vergangenen zehn Jahren keinen einzigen Tag versäumt, für die Interessen des Instituts zu arbeiten.

Sehr verehrter Herr Hauptmann, am vorigen Sonnabend bei Ihrer Abschiedesfeier haben Ihre Kollegen und Freunde Ihre menschlichen und wissenschaftliche Tugende gepriesen, die wir alle wissen und schätzen. Ich will sie nicht wiederholen. Ich möchte nur kurz ausdrücken, daß die Archäologie Anatoliens Ihnen für Ihr fast 35jähriges Schaffen und Erforschen in diesem Land zu großem Dank verpflichtet ist. Als ein bescheidenes Zeichen der Dankbarkeit überreiche ich Ihnen die Urkunde der Ehrenmitgliedschaft des türkischen Instituts für Altertumskunde.

Verehrte Gäste, liebe Kolleginnen und Kollegen, schon fast vor zwei Jahren wurde unser sehr geehrter Herr Kollege Dr Joachim Marzahn aus Berlin wegen seiner ausgezeichneten Beiträgen zu unserer Wissenschaft zur korrespondierenden Mitgliedschaft des Instituts gewählt. Aber seine Urkunde konnte ihm nicht überreicht werden. Jetzt bietet diese Ausstellung, in deren Veranstaltung unser Institut mit den Berliner Museen und mit ihm persönlich zusammenarbeitet, eine günstige Gelegenheit, dieses Versäumniß nachzuholen. Ich habe die Ehre, Herr Marzahn, Ihnen die Urkunde der korrespondierenden Mitgliedschaft des türkischen Instituts für Altertumskunde zu überreichen.

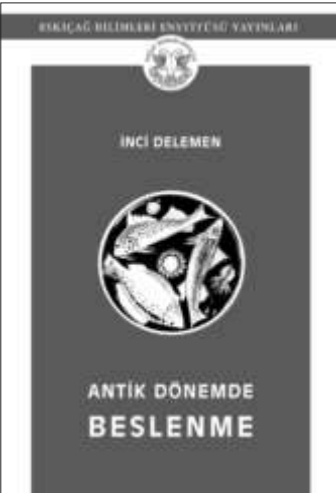
Dear guests, dear colleagues, mon tres cher ami et colleague Eric Jean has been elected to corresponding membership of the Turkish Institute of Archaeology for the distinguished services he rendered to the study and promotion of anatolian civilisations. He deserves it not only for his scientific capacities, but also for his love and understanding for this country and its people. Dear Eric, it is an honour and pleasure for me to present you the diploma of the corresponding membership of the Turkish Institute of Archaeology.

Ali M. Dinçol

Prof. Dr. Harald Hauptmann'a Enstitü'nün şeref üyeliği beratı verilirken...

Enstitü binasının açık kalması ve araştırmacıların kütüphaneden yararlanabilmeleri için gerekli olan bir elamanın ücreti, Sayın Mahfi Eğilmez aracılığı ile Garanti Leasing tarafından karşılanmaktadır. Diğer yandan Bülten'in baskı giderlerini Sayın Bülent Akbaş üstlenmiştir. Kendilerine teşekkür ederiz.

Delemen, İ., *Antik Dönemde Beslenme*, İstanbul 2001, 68 sayfa, 50 resim. Sponsor: Eurest Sofra Yemek Üretim ve Hizmet A.Ş.
Antik Dönemde Beslenme Alışkanlıklarına İlişkin Bilgi Kaynakları
Eski Yunan Toplumunda Beslenme: Besin Maddeleri ve Kullanımı, Şarap, Sofra Adetleri, Şölen, Sofra Eşyaları, Mutfak Eşyaları
Roma Toplumunda Beslenme: Şarap ve Diğer İçecekler, Sofra Adetleri, Yemek Odası, Şölen, Sofra Eşyaları, Mutfak Eşyaları

Ek 1 - Neresi, Ne ile Ünlü?

Ek 2 - İ.Ö. 73-63 Yılları Arasında Augur Makamında Olan Lentulus'un Bir Şölenine Ait Menü

Ek 3 - Bazı Yemek Tarifleri

Ek 4 - Yeme-İçme ve Şölenine Dair

Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Bülteni Sayı: 12 (Mayıs 2001)

Editör: Kemalettin Köroğlu

Editör Yardımcısı: Meltem Doğan-Alparslan

Baskı: Ege Yayınları

Yazılar kaynak gösterilmek şartıyla kullanılabilir. Ocak ve Mayıs aylarında yayımlanır. Ücretsizdir.

Enstitü Yayınları

Tekin, O., *Eskiçağda Para, Antik Nüvizmatige Giriş*, İstanbul 1998³.

Hırçın, S., *Çivi Yazısı Ortaya Çıkışı, Gelişmesi, Çözümü*, İstanbul 2000³.

Dürüşken, Ç., *Eskiçağda Spor*, İstanbul 1995. Sponsor: Efes Pilsen.

Demiriş, B., *Eskiçağda Yazı Araç ve Gereçleri*, İstanbul 1998². Sponsor: Scrikss.

Serdaroğlu, Ü., *Eskiçağda Tıp*, İstanbul 1996. Sponsor: Mustafa Nevzat İlaç San. A. Ş.

Tekin, O., *Byzas'tan I. Constantinus'a Kadar Eskiçağda İstanbul (Byzantion)*, İstanbul 2001².

Çete, İ., *Geçmişe Yolculuk Bir Gezi Rehberi*, Journey into the Past: A Short Guide, İstanbul 1996.

Alp, S., *Hititler'in Mektuplaşmaları*, İstanbul 1997. Sponsor: Erol Makzume.

Fazlıoğlu, İ., *Eskiçağda Dokuma*, İstanbul 1997. Sponsor: Penelope Dokuma San. ve Tic. Ltd. Şti.

Çokay, S., *Antikçağda Aydınlatma Araçları*, İstanbul 2000². Sponsor: MESA Madeni Eşya San. A. Ş.

Savaş, Ö. S., *Anadolu (Hitit-Luvi) Hiyeroglif Yazıtlarında Geçen Tanrı, Şahıs ve Coğrafya Adları, Divine, Personal and Geographical Names in the Anatolian (Hittite-Luwian) Hieroglyphic Inscriptions*, İstanbul 1998, (Bilimsel Seri I).

Köroğlu, K. (Ed.), *5. Yılında Yumuktepe; The V. Anniversary of the Excavation at Yumuktepe (1993-1997)*, İstanbul 1998, (Kazı Monografisi: I).

Dinçol, Ali M. (Yayına Haz.), *Çağlar Boyunca Anadolu'da Yerleşim ve Konut Uluslararası Sempozyumu (5-7 Haziran 1996)*/International Symposium on Settlement and Housing in Anatolia Through the Ages (5-7 June 1996), İstanbul 1999, (Bilimsel Toplantılar Serisi: I), Sponsor: Harun Yılmaz.

Dinçol, B., *Eski Önasya ve Mısır'da Müzik*, İstanbul 1999. Sponsor: Mehmet Akgül, Tepum A. Ş.

Delemen, İ., *Antik Dönemde Beslenme*, İstanbul 2001, Sponsor: Eurest Sofra Yemek Üretim ve Hizmet A.Ş.

Enstitü'nün Yeni Faks ve Telefonu

Tel/Faks: (0212) 2920963

Yazışma Adresi:

Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü

Ekrem Tur Sokak, No.4

80060 Beyoğlu-İSTANBUL

E mail: kkoroglu@marun.edu.tr

doganmel@istanbul.edu.tr

Tel/Faks: (0212)292 09 63